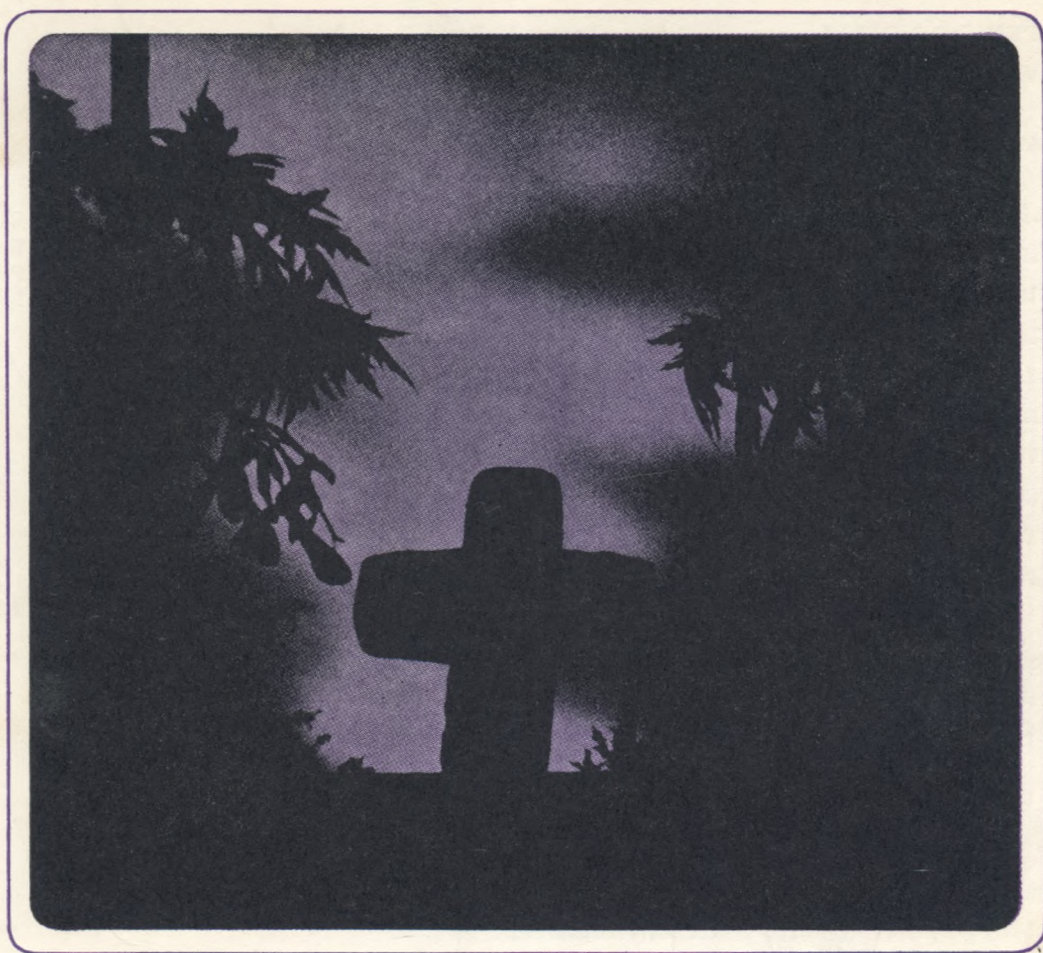

laistkai lietuviamus

10

1971 LAPKRITIS

LAPKRIČIO MINTYS	Juozas Vaišnys, S. J. 327
SOVIETINĖ SAŽINĖS BEI TIKĖJIMO LAISVĖS SĄVOKA	Kazimieras C. Gečys 328
SPAUDA, REDAKTORIAI, SKAITYTOJAI...	Vytautas Kasniūnas 333
EILĖRAŠČIAI	Ada Karvelytė 336
ŽVILGSNIS Į MENĄ (VII)	Feliksas Jucevičius 337
VAIKŲ PARUOŠIMAS MOKYKLAI	Birutė Vindašienė 340
RELIGIJA IR DOROVĖ	Redakcija 345
KALBA	Juozas Vaišnys, S. J. 349
PARTIZANIŠKAS ROMANAS JAUNIMUI	D. Bindokienė 351
TĖVYNĖJE	Danutė Bindokienė 352
ATGARSIAI	354
GYVENIMO FAKTŲ MOZAIKA	358
DVIEJŲ KUNIGŲ JUBILIEJUS	359

Šio numerio iliustracijos — V. K. Jonyno darbų nuotraukos iš Šv. Kazimiero kapinių Šv. Onos koplyčios Amsterdame, N. Y. Viršelio nuotrauka — Algirdo Grigaičio. 336 psl. užsklanda — Jūratės Eidukaitės. Viršelis ir skyrių vinjetės — Algirdo Kurausko.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos nariai: Dalia Alek-nienė, Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Eglė Juodvalkyte, Vytautas Kasniūnas, Virgilijus Kaulius, S. J., Algimantas Kezys, S. J., Marija Smilgaitė, Nijolė Užubalienė.

Administracija: Petras Kleinotas, S. J. ir A. Likanderienė.

Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260.

Metinė prenumerata — 5 dol., atskiro numerio kaina — 50 centų.

STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND CIRCULATION

“Laiškai Lietuviams” (Letters to Lithuanians) is published monthly except July and August, when bi-monthly. Its publishers and owners are the Jesuit Fathers of Della Strada, Inc. a non-profit religious society approved by the Roman Catholic Church. The editor is Juozas Vaisnys, S. J. The managing editor is Petras Kleinotas, S. J. The offices of editors, publishers, and management are located at 2345 W. 56th Street, Chicago, Ill. 60636. In the preceding 12 months “Laiškai Lietuviams” averaged a press run of 3480 copies. 3432 copies were distributed to paid individual subscribers by mail, free distribution — 48 copies. None (0) sold through dealers, none (0) distributed to news agents. Total paid circulation — 3377, left-over copies 55. Actual number of copies of single issue nearest filing date: press run — 3480, mail subscription — 3432, free distribution — 48, total distribution — 3377, left over copies — 55. Yearly subscription — \$5.00; single copy — .50. Second class postage paid at Chicago, Illinois and additional mailing offices.

1971 / LAPKRITIS - NOVEMBER / VOLUME XXII, NO. 10

BEMIEGIS LAIKAS DIRBA PAMAŽU
IR RODO MUMS DIDINGĄ SAVO MENĄ.
BET TAI, KAS AKIAI MIELA IR GRAŽU,
ŠIAME PASAULY NEILGAI GYVENA.

ŽIŪRĖK, PIRMŲJŲ ŠALČIŲ GENAMA,
ŽALIOJI VASARA NUO MŪSŲ BĖGA . . .
JAU ATSLENKA TYLOM GLŪDI ŽIEMA
IR BERIA MUMS Į VEIDĄ ŠAIŽŲ SNIEGĄ.

TIKTAI KVAPSNIŲ ŽIEDŲ LAKI DVASIA,
MAŽOJ STIKLINĖJ CELĖJ UŽDARYTA,
TAU PRIMENA KAS VAKARĄ, KAS RYTĄ,
KAIP TU DŽIAUGEISI SAULE LAUKUOSE.

PRARADO GĖLĖS GROŽĮ TRUMPALAIKI,
BET SIELĄ JO NEVYSTANČIĄ IŠLAIKĖ.

*(Iš "Šekspyro Sonetų". Išvertė
Aleksys Churginas)*

LAPKRIČIO MINTYS

JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Kad lapkričio vėjas apnuogina medžių šakas ir pakelėse sklaido sudžiūvusius lapus, kai mėlyną dangų apgaubia pilki debesys ir vis rečiau leidžia prasiskverbti saulės spinduliui, visa gamta lyg surimtėja, susimasto. Susimasto ir žmogus. Nėra pavasario pumpurų nė vasaros žiedų. Medžių šakose paukščių lizdai riogso, vėjo pešiojami, be jokios gyvybės. Parke dunkso vienišas, dulkėmis apneštas suoliukas. Niekas ant jo neatsisėda... Nėra nei džiaugsmo, nei gyvybės. Liūdna vienišam žmogui. Pro jo ausis švilpia vėjas laidotuvių maršo akordais ir neša mintis į kapines, kur tiek daug žmonių nukeliavo, kur kada nors ir jis keliaus. Taip, tikrai keliaus – nori, ar nenori. Argi pilnas būtų žmogaus gyvenimas be nukritusių rudens lapų, be kelionės į kitus kraštus? Juk ir paukščiai rudenį į šiltus kraštus iškeliauja.

Nukrinta medžių lapai, kad ataugtų gražesni. Užgęsta žmogaus gyvenimas, kad prašvistų laimingesnis. Argi galėtume džiaugtis pavasariu, jei nebūtų rudens? Ar triumfuotų prisikėlimas, jeigu iš gyvenimo būtų išvyta mirtis? Gimusi gyvybė baigiasi mirtimi, bet iš mirties gimsta nemirštantė gyvybė. Ateities nematančiam trumparegiui ruduo labai liūdnas, bet kas laukia pavasario, tas ir plikuose stagaruose jau mato pumpurus ir žiedus. Kam šis gyvenimas yra tikslas, tam mirtis – didžiausia katastrofa, bet jei kuris čia tik keliauja – tas gimsta mirtyje.

Rimta rudens nuotaika priverčia ne vieną susimąstyti. Nukritę medžių lapai daugeliui nukloja kelią į kapus, kur guli nuo gyvenimo medžio nukritę lapai – mūsų mirusieji. Žvarbus rudens vėjas plačiai ati-

daro kapinių vartus, ir susirenka ten gyvieji tarp mirusiųjų. Apsiniaukęs lapkričio dangus priverčia uždegti žvakutes, kad šviesiau atrodytų mūsų mylimųjų kapai. O tiems, kurių tik relikvijos čia guli, dar daugiau šviesos suteikia žvakutės mūsų širdyse. Tos žvakutės, kurios dega Amžinąja Šviesa. Tai yra tos Šviesos atspindžiai – iš jos išeina ir į ją grįžta.

Ne, lapkritys nėra liūdnas. Gal tik iš paviršiaus jis taip atrodo. Ruduo nėra džiaugsmo priešas, jis padeda pagrindą ne paviršutiniškam, bet tikram ir pastoviam džiaugsmui. Kai žmogus neįsigilina į daiktų esmę, daug kas jam juoką sukelia, bet, kai giliau pagalvoja, neretai tie patys dalykai jam ašaras išspaudžia. Tik ašaromis nuplautas džiaugsmas yra skaidrus, tik skausme gimusi meilė yra pastovi. Tad, išmokus klausytis, ką nukritę lapai kalba, žmogaus gyvenimui duodama prasmė, rudens filosofija rimtai atsako į daugelį sunkiausių gyvenimo klausimų, prieš kuriuos kitos filosofinės sistemos yra bejėgės.

Tada ir lapkričio pabaigoje atėjusi padėkos diena žmogui yra suprantamesnė. Kai atviru ir gilesniu žvilgsniu jis apsižvalgo, pamato, kad daug kam turi būti dėkingas. Prieš jo akis tiesiasi tiek daug rankų, kurios dirbo ir plušo, kad jis pasijustų laimingesnis. Štai Dievo ranka, kurios vienu mostu jis žmogumi tapo. Štai motinos rankos, kurios jį nešiojo. Kieta tėvo ranka jam paruošė maistą ir butą. Ir dar tiek daug kitų rankų: seserų, brolių, draugų... Tai prisiminus, savaime jungiasi ir aukštyl kyla rankos nuoširdžiai padėkos maldai už viską, ką jis turi ir kas jis yra.

SOVIETINĖ SAŽINĖS BEI TIKĖJIMO LAISVĖS SAVOKA IR JOS PRAKTINĖ REIKŠMĖ

KAZIMIERAS C. GEČYS

MARKSISTINĖS RELIGIJOS DOKTRINA

Marksizmas yra ne vien tik ekonominė ar politinė teorija; tai yra visuotinė pasaulėžiūra, filosofinė sistema, kuri apima žmogaus visumą ir nustato jo visus žmogiškus santykius. Istoriskai pagrindinis žmogaus rūpestis yra jo santykis su Dievu – religija.

Bet kokia religija Marksui ir Engelsui buvo išnaudojimo ir priespaudos įrankis. Jų pagrindinė aksioma buvo, kad religija bendrai, ir ypač krikščionybė, yra viena žmogiško veiksmo paneigimo formų, dvasinė priespauda, kuri visur slegia darbui kitiems pajungtas mases. Jau net 1848 metais jie paskelbė, kad "komunizmas pašalino amžinas tiesas; jis pašalino visas religijas ir visą moralę" (žr. Komunistų manifestą).

Buvo laikas, dar prieš Spalio revoliuciją, kada Leninas savo revoliuciniams tikslams panaudojo platų protestą prieš caro religinę priespaudą. Tuo metu jis reiškė savo pažiūrą demokratiška dvasia. "Kiekvienas turi būti visiškai laisvas", sakė jis, "ne tik priklausyti bet kokiai religijai, bet ir skelbti savo religiją ir keisti savo religiją. Joks pareigūnas neturi turėti teisės klausti bet ką apie jo religiją; tai yra žmogaus sąžinės reikalas, ir niekas neturi teisės į tai kištis" (Lenin, *Selected Works*, 1943 ed., II, 284).

Būdamas tikras marksistas, Leninas netikėjo tuo, ką sakė. Tai buvo grynai politinis ėjimas. Vėliau, nors ir nieko naujo į Markso teoriją neįnešė, jis išreiškė savo priešišumą religijai griežtesniais žodžiais; jis pavadino religiją "tam tikru dvasiniu spiritui, kuriuo kapitalizmo vergai skandina savo žmogišką esmę". Jo priešišumas religijai nebuvo vien pasyvus, bet pasireiškė konkrečia kova prieš visus kultus:

"Mes turime kovoti prieš visas religijas. Tai yra viso materializmo ir marksizmo abėcėlė. Kova prieš religiją turi būti sujungta su klasių judėjimu, kuris siekia pašalinti visas religijos socialines šaknis".

Lenino praktiškas nusistatymas religijos atveju buvo apspręstas keturių principų: ateizmas yra integrali marksizmo dalis; partijos nariai yra užsiangažavę kovingam ateizmui; antireliginė propaganda turi būti skleidžiama kuo plačiau per mokslą ir mokymą; ir darbo masės galų gale turi būti atpalaiduotos nuo religinių prietarų. Kai kurie šių principų aspektai buvo įrašyti, tiesioginiai ar netiesioginiai, ir į Sovietų Sąjungos Konstitucijos 124 straipsnį:

"Užtikrinti piliečių sąžinės laisvę. Sovietų Socialistinių Respublikų Sąjungoje bažnyčia yra atskirta nuo valstybės ir mokykla nuo bažnyčios. Tikėjimo laisvė ir laisvė antireliginei propagandai yra pripažinta visiems piliečiams".

Teisinė literatūra paprastai identifikuoja religijos laisvę su sąžinės laisve. Praktiškiems reikalams tai labai patogi vartoseną. Religija yra apibrėžta kaip Aukščiausios Būtybės garbinimas; sąžinė – kaip savo elgesio moralinio gerumo ar blogumo pajutimas. Kadangi Vakarų pasaulyje moralė yra sutapatinama su religiniu įsitikinimu, arba pagrįsta juo, yra prileidžiama, kad religijos laisvė aprėpia ir sąžinės laisvę. Pvz. JAV konstitucija užtikrina religijos laisvę, bet negarantuoja sąžinės laisvės, jei ji nėra religijos ar kalbos ir spaudos laisvės dalis. Bet sovietinė konstitucija šias dvi laisves skiria. Cituota sovietinės konstitucijos ištrauka, paviršutiniškai pažvelgus, atrodo garantuoja sąžinės laisvę vakarietiška demokratiška prasme. Iš tikrųjų, Sovietų konstitucija paneigia pilną religijos

laisvę, apibūdindama ją laisvu tikėjimo išpažinimu (religinių pareigų atlikimu), tuo tarpu suteikdama religijos priešams "laisvę antireliginei propagandai". Teisė laisvai atlikti religines apeigas nėra lygi pilnai religijos laisvei, nes Bažnyčios veikla natūraliai yra platesnė, negu liturgija. Religijos pasekėjai yra leidžiami tik pasyviai atlikti jos ritualą; jie negali savo tikėjimo propaguoti ar skelbti jį kaip tam tikrą priešingybę marksistinei ideologijai. Antra vertus, sovietinis režimas, būdamas prisiekęs religijos priešas, skatina agresyvią taktiką skelbti ir ginti materialistinį ateizmą, kaip dalį savo "mokslinės pasaulėžiūros".

Marksistinės Sovietų konstitucijos "sąžinės laisvės" reikšmė faktiškai yra visai skirtinga nuo vakarietiškos sampratos. Tai yra puikiai išreikšta šioje aiškiai dialektiškoje citatoje:

"Socialistinėje visuomenėje sąžinės laisvė neskiria vidinio asmens pasaulio nuo išviršinio, t. y. nuo visuomeninių interesų, nes sovietinis žmogus neturi asmeniškų ir privačių interesų, skirtingų nuo visos sovietinės liaudies interesų. Mūsų visuomenėje sąžinės laisvė reiškia savanorišką ir aktyvų dalyvavimą kovoje išnaikinimui visų praeities liekanų iš žmonių sąmonės... Todėl sovietinio žmogaus sąžinė, būdama socialistinės pažiūros (supratimo) išraiška, diktuoja jam priešintis viskam, kas trukdo komunizmo programą mūsų visuomenėje, diktuoja jam aktyvų dalyvavimą žodžiu ir darbu, realizuojant... didžią komunizmo statybos programą" (P. A. Sharia, *O nekotorykh voprosakh kommunističeskoj morali*, 1951, pp. 114, 117).

SOVIETINIAI ANTIRELIGINIAI ĮSTATYMAI

Antireliginiai įstatymai geriausiai iliustruoja tikrą sovietinio režimo pažiūrą į religiją. Nuo 1918 m. buvo išleistas didelis skaičius antireliginių įstatymų, reguliamųjų ir aplinkraščių. Nežiūrint plačios propagandos apie santykius ir pagerėjimo pažiūrą į religiją, anksčiau išleisti antireliginiai įstatymai tebėra visiškai galiojantys: nė vienas nebuvo atšauktas ar pakeistas.

Vienintelis pasikeitimas nuo praeities yra metodiškesnis planavimas ir griežtesnis įstatymų taikymas, kas tikinčiųjų persekiojimą Sovietų Sąjungoje padarė ypač žiaurų. Be to, antireliginiai įstatymai, kurie yra sąmoningai apgaulingi, gali būti vykdomi administracine plotme, pakeičiant jų reikšmę ir vykdymą be formalaus konstitucijos pakeitimo ar konstitucijos principų, išreikštų 124 straipsnyje, atsisakymo.

Pagrindinis antireliginių įstatymų tikslas yra paraližuoti religinių bendruomenių veiklą. Pagrindiniai šių įstatymų reikalavimai yra: a) atskyrimas Bažnyčios nuo valstybės ir mokyklos nuo Bažnyčios; b) ekonominių Bažnyčios pagrindų sunaikinimas; c) Bažnyčios veiklos suvaržymas; ir d) dvasiškos veiklos apribojimas.

Visų sektų tikinčiųjų bendruomenės turi būti registruotos vietinėse tarybose (sovietuose arba vietinės valdžios organuose) ir tam tikslui turi paduoti prašymą su bent dvidešimčia parašų. Šių bendruomenių ir pačių bažnyčių atskyrimas nuo komunistinės valstybės yra toks griežtas, jog praktiškai jos yra neteisėtos. Jos neturi teisės į turtą ir juridinio asmens ar korporacijos statuso. Visas jų turtas – pastatai, žemė, liturginiai daiktai – yra nacionalizuotas. Ir nors įstatymo raidė garantuoja religinėms bendruomenėms nemokamą bažnytinių pastatų ir liturginius reikmenis, faktiškai nėra nieko panašaus. Bažnytinių pastatų išlaikymo našta krinta ant nuskurdintų bendruomenių pečių.

Kita aplinkinė priemonė paraližuoti bažnyčias ir paskubinti jų natūralų galą yra jų ekonominės bazės sunaikinimas. Reguliarus nario mokestis yra neleidžiamas, ir tik rinkliava iš bažnyčių lankančiųjų yra toleruojama.

Bažnyčiai yra uždrausta bet kokia socialinės pagalbos veikla, įskaitant kooperatyvų, ekskursijų, bibliotekų, skaityklų, mėgėjų menininkų, sporto klubų ir pan. organizavimas. Įstatymas garantuoja laisvą religinių ceremonijų atlikimą, jei "jos nedrumsčia visuomenės tvarkos" ir "nepažeidžia sovietinių piliečių teisių". Tvarkai prieš-

gais gali būti varpų skambinimas, vargonų muzika, giedojimas ir t.t. Pamaldos yra apribotos, reikia gauti leidimą iš vietinės valdžios religinėms procesijoms.

Tačiau didžiausias pavojus religijai Sovietų Sąjungoje yra Bažnyčios mokymo teisės paneigimas. Įstatymas draudžia religinį auklėjimą jaunesniems kaip 18 metų ne tik mokyklose ar bažnyčiose, bet ir namuose. Kriminalinis įstatymas pramato bent vienerių metų kalėjimo bausmę kunigui, sulaužiusiam šį įstatymą.

Bažnyčios hierarchija ir dvasiškija yra griežtoje režimo kontrolėje.

Vyskupas ir kunigai turi gauti leidimą iš vietinių organų, kad galėtų eiti savo pareigas. Duodama ar sulaikydama leidimus, valstybė turi priemonę paraližuoti kunigų veiklą, diskriminuoti vieną religinę bendruomenę kitos naudai ir užtikrinti dvasiškių kooperaciją su vietiniais valdžios organais ar eventualiai su slaptąja policija, jei tokia politika tam tikru momentu yra laikoma naudinga režimui.

1943 m. buvo įsteigta Ortodoksų Bažnyčios Reikalų Taryba reikalingiems ryšiams ir kontrolei palaikyti tarp sovietinio režimo ir Rusų Ortodoksų Bažnyčios. Aštuoniais mėnesiais vėliau kita taryba – Religinių Kultų Reikalų Taryba – buvo įkurta mažesnių tikybinių grupių (katalikų, protestantų, armėnų, gruzinų, žydų, musulmonų, budistų) reikalams tvarkyti. Abi tarybos yra priklausomos Sovietų Sąjungos Ministerių Tarybai, ir jų pirmininkai yra valdžios pareigūnai. Šios tarybos susilaukia pagalbos iš Valstybės Saugumo Komiteto (KGB). Tarybų uždavinys yra ketveriopas: a) sudaryti ryšį tarp bažnyčios ir valstybės; b) paruošti bažnytinių reikalų įstatymus ir reguliarius; c) prižiūrėti tokių įstatymų ir reguliarių vykdymą; ir d) laikyti dvasiškiją griežtoje priežiūroje.

SOVIETŲ ANTIRELIGINĖS POLITIKOS EKONOMINĖS IR ADMINISTRACINĖS PRIEMONĖS

Nuo pat valdžios paėmimo bolševikai žiūrėjo į religiją kaip į antiprogresyvią jėgą, giminingą dekadentinėms vakarų jė-

goms. Jų tikslas buvo išugdyti naująją sovietinį žmogų su antireliginiu nusistatymu, pagrįstu dialektiniu materializmu. Todėl Sovietų kovą prieš religiją ir Bažnyčią galima laikyti niekad nesibaigiančia; ji tik keičia formas pagal laiko auklėjimo reikalavimus. Partija tebeturi intenciją kiek galima greičiau išpiauti religinius jausmus ir įsitikinimus iš piliečių galvų, nežiūrint kokią religiją jie beišpažintų, ir užtikrinti ateistinio materializmo pergalę. Tam tikslui režimas naudoja, be įstatymų sankcijų, visą savo administracinę, ekonominę ir politinę jėgą bei įvairias antireliginės propagandos priemones. Režimas yra nukreipęs savo pasipriešinimą prieš visas religijas, bet jo taktika skirtinga įvairioms religinėms grupėms. Administracinių priemonių skirtingas taikymas yra sąlygotas politinių išskaičiavimų. Tačiau, nežiūrint taktinių manevrų, nėra jokio esminio pasikeitimo religijos atžvilgiu nuo Markso ir Engelso laikų:

"Religija yra priešiška darbo interesams ir yra konservatyviausia visuomeninio sąmoningumo forma. Ji trukdo plačią masių aktyvią kovą už visuomenės reformą... Religija trukdo komunistinę statybą ir išima šiek tiek žmonių iš aktyvaus vaidmens mūsų didžiajame darbe" (*Pravda*. 1959 m. rugpjūčio 21 d.).

Sovietinio režimo antireliginė kova suskirstytina į tris laikotarpius: pirmas – nuo 1917 iki 1940 m., antras – nuo 1941 iki 1959 m., ir trečias – nuo 1959 m. iki dabar. Per pirmuosius 23 savo gyvavimo metus režimas naudojo kruviniausias ir žiauriausias priespaudos priemones prieš visas religijas. Tūkstančiai bažnyčių, mečečių, sinagogų buvo pagrobtos ir paverstos sandėliais, teatrais, ar paprastais komunistiniais klubais. Niekas nežino, kiek tūkstančių kunigų, pastorių ir rabinų žuvo slaptosios policijos rūsiuose ar buvo nuteisti priverstinių darbų stovykloms. Daug tūkstančių piliečių, kurie aktyviai ar pasyviai gynė savo religijos laisvės teisę, susilaukė to paties likimo. Net šiandien religinės šventovės yra išniekinamos, organizuoti būriai ardo religinius susirinkimus, kunigai yra laikomi

"prieš visuomeniniu" elementu. 1941 m. Kremlius paskelbė paliaubas bažnyčioms, siekdamas koordinuoti visus visuomenės sluoksnius karui prieš nacių Vokietiją. Karas ir pokaris buvo pažymėti pasikeitimu antireliginėje politikoje: vietoj žiaurių ir kruvinių kovos formų atsirado subtilesnė metodika prieš ortodoksų ir musulmonų religijas, bet negailestingos priemonės buvo toliau taikomos Romos katalikams, ukrainiečių unitams, protestantams ir žydams.

Reliatyviai liberalios Sovietų režimo pažiūros į Bažnyčią laikotarpis, atrodo, eina į pabaigą. Naujoji antireliginė kova, "perėjimo iš socializmo į komunizmą periode", siekia "išrauti religines liekanas". Vis dar tikimasi, kad religija sunyks, nors naujoje partijos programoje (1961) vengiama paskirti datą jos galutiniam išnykimui.

Režimo administracinė ir ekonominė politika prieš religiją, taikoma tiek dvasiškiams, tiek ir tikintiesiems, vartoja penktą priemonių: a) apkaltinimus visų, ypač neortodoksinių religijų, už "fronto prieš TSRS sudarymą" ir už sovietinės socialistinės civilizacijos, mokslo, meno ir naujo gyvenimo išvystymo apsunkinimą; b) dvasiškijos apribojimus; c) bažnyčių veiklos kontrolę; d) kišimąsi į religinių apeigų vykdymą; ir e) bažnyčių ir dar likusių vienuolių bei teologinių seminarijų uždarymą.

Religijos puolimai yra nuolat kartojami sovietinėje periodikoje ir paprastai perspausdinami respublikinėje ir vietinėje spaudoje. Straipsniai yra paprastai kraštutinės ir nesitaikstančios nuotaikos:

"Katalikų dvasiškija, su popiežium priešaky, taip pat ir vadovaujantys protestantų, žydų, mohometonų, budistų ir kitų religijų asmenys, sudaro bendrą frontą prieš TSRS ir liaudies demokratijos šalis. Ši imperialistinių laukinių gyvulių ir religinių obskurantų (tamsuolių) unija patvirtina religijos priešiško paprastam žmogui esmę... Svarbiausia sąlyga pereiti į komunizmą yra visų rūšių kapitalistinių prietarų likvidavimas sovietinės liaudies sąmonėje, ypač tokios kenksmingos ir pasenusios atmatos kaip religija".

Iš visų tarptautinio pobūdžio religijų katalikų ir žydų religijos yra labiausiai puolamos. Katalikybės centras Vatikanas visada buvo laikomas Maskvos valdovų ypatingai pavojingu. Jis yra nuolat puolamas kaip "sąžinės, kalbos, susirinkimo, profsąjungų ir t. t." priešas. Be to, Vatikanas ir jo vyskupai visame pasaulyje yra apkaltinti kaip "reakcionieriai, karo kurstytojai, socializmo ir demokratijos priešas, komunizmo šmeižikai". Judaizmas yra smerkiamas už mokymą, kad žydų tauta yra "Dievo išrinkta valdyti visą pasaulį" ir kad žydų tikėjimas yra stipriai susimaišęs su žydų buržuaziniu nacionalizmu ir sionizmu.

Dvasiškija yra apšaukiama kaip didžiausia apgavikė ir todėl kaip pavojingiausias "liaudies priešas", kaip "parazitiniai maisto suvartotojai" ir "liaudies vergovės viršininkai", "piniguočiai", "libertinai", "antisovietiniai agitatoriai", "reakcionieriai". Visi jie yra laikomi sovietinės valdžios "ideologiniais priešais". Šiais ir kitais rūšiais dvasiškių puolimais yra siekiama juos sukompromituoti, pastatyti nepasitikėjimo ir paniekos sieną tarp jų ir tikinčiųjų. Ortodoksų vienuoliai ir vienuolės yra kaltinami tikinčiųjų apgaudinėjimu su "šventųjų kultu", "dykaduonių" sužavėjimu ir "darbininkų nulupimu".

Po karo dvasiškijos apribojimai prilygo fiziniam persekiojimui. Nauja režisuotų teismų banga prieš visų sluoksnių dvasiškiją nusiautė įvairias Sovietų Sąjungos dalis. Jie yra dažnai apkaltinami mokesčių nemokejimu, pinigų išnaudojimu, pajamų nuslėpimu, "priverstiniu" vaikų traukimu į savo bažnyčias ir yra nuteisiami ilgam laikui kalėti arba ištremiami į Sibirą. Vyskupų teismais ir jų pareigų suspendavimu, ištrimimu į tolimas vietas siekiama to paties tikslo – diskredituoti religiją ir Bažnyčią.

Pagal Sovietų Sąjungos Konstituciją dvasiškija atgavo savo pilietines teises. Bet praktikoje jiems yra paneigtas socialinis draudimas ir bet kokia pagalba, jie neatleidžiami nuo aukštų mokesčių. Apskritai, ekonominis spaudimas dvasiškių gyvenimą padaro nepaprastai sunkų, priverčia

juos pasitraukti iš pareigų ir atbaido jaunimą nuo teologinių seminarijų.

Neką geriau yra tikintiesiems, negu dvasiškiams. Nors teoretiškai žmonės yra laisvi praktikuoti savo religiją, bet tie, kurie lanko bažnyčias, yra paliesti visokios ekonominės ir visuomeninės diskriminacijos. Viešai išpažinti savo tikėjimą Sovietų Sąjungoje reikalinga heroiskumo. Tikintieji turi mokėti aukštą kainą už savo tikėjimą: jie gyvena baimėje būti išjuoktais, perspėtais, ir gali prarasti savo teises į darbą, mokslą, pažangą. Jie gerai žino, kad režimas juos kaltins neturėjimu "pilnos vertės, statant komunizmą", ir kad režimas organizuoja ateistus "aktyviai kovai už kiekvieną žmogų", nes "išgelbėti (tikinti) iš religiskumo dvasinių kartuvių yra tas pat, kaip laimėti kovą".

Vaikai yra leidžiami tėvų, ar geriau senelių, bažnyčion religinėms pamokoms, kol pradeda mokyklą, kada jie atsiduria visiškoje režimo priežiūroje. Neseniai režimas pradėjo kovą prieš tą teisę su ypatinga kritika tėvams, kurie moko religijos. S. M. Pavlov, komjaunimo pirmasis sekretorius, 1962 metais yra pareiškęs:

"Ypatingą rūpestį mums kelia apsaugojimas vaikų nuo tikinčiųjų tėvų... Sąžinės laisvė, išreikšta konstitucijoje, taikoma suaugusiems piliečiams... bet niekur neleistina sužaloti vaikų dvasią ir padaryti jų neapsaugotam protui įtaką" (*Komsomolskaja pravda*, 1962 m. bal. 18 d.).

Tokia kritika buvo ženklas ateistų susirinkimams, kuriuos pasiūlė papildyti kriminalinį kodeksą, įvedant įstatymus, "apsauginčius netikinčiųjų laisvę" ir "apsauginčius netikinčiuosius nuo bažnyčios žmonių". Tai reiškia, kad komjaunuolis, kuris slapta eina į bažnyčią ar ten tuokiasi, bus atitinkamai nubaustas. Pirmoje vietoje įvelti kunigai bus nubausti. Toliau komjaunuolis bus išmestas iš organizacijos. Bet tai dar ne viskas. Jo pavardė bus paskelbta vietiniame laikraštyje, kur jo bendras charakteris ir darbo savybės bus apibūdinti tamsiausiomis spalvomis. Jis tuojau bus išmestas iš darbo, jei jo viršininkas pasirodytų

esąs "budrus" komunistas. Jaunuolio "religinės nuodėmės" gali užtraukti visuomenės rūstybę jo tėvams ir net seneliams. Teismo nutarimu jo tėvams gali būti atimtos tėvų teisės ar gali būti priverstinai atskirti nuo vaikų už tokius nusikaltimus, kaip bendrą kasdieninę maldą, prisilaikymą liturginių švenčių ar dalyvavimą pamaldose.

Vieši tikėjimo išpažintojai, kaip teologinių seminarijų kandidatai ar naujokai Rusų Ortodoksų vienuolynuose, yra vaizduojami kaip "lengvo, sukto gyvenimo mėgėjai", "nusikaltėliai, kurie turėtų būti perauklėti darbu", "naivūs, pasitikį, tikį į fantastinius pažadus ir besileidžią būti įvilioti į "šventas pinkles". Tėvai yra buvę apkaltinti prievarta "įkalinę" savo dukras vienuolynuose, ir visuomenė yra mobilizuota pasipriešinti jaunų žmonių stojimui į vienuolynus.

Žinoma, Sovietų Sąjungoje yra nepaprastas liturginių rūbų, religinių reikmenų ir literatūros trūkumas. Režimas neleidžia turistams įvežti biblijų, šventųjų paveikslų, religinių medalikėlių, maldaknygių. Šie dalykai negali būti nė paštu nusiųsti. Jie yra laikomi "ideologine kontrabanda". Religinė literatūra yra beveik uždrausta, ir tos knygos, kurios vis tik yra išspausdinamos labai mažais tiražais ir daugiau propagandos užsieniui tikslais, negali pasiekti paprasto piliečio. Pilietis, kuris nori studijuoti religijos problemą, paprastai gali pasinaudoti tik antireligine propaganda ar Markso Engelso, Lenino, Stalino ir Kruščiovo raštais.

Nusavintos bažnyčios, jų pastatai ir puošmenys yra išnuomojami religinėms bendruomenėms už labai aukštą nuomą, pagal jų turį, nors namų mokesčiai yra mokami pagal kvadratinį plotą. Bet kuri religinė kongregacija, kuri nesumoka nuomos, susiduria su galimybe, kad vietiniai organai bažnyčią uždarys. Parapijiečiai daro, ką gali, bet jie yra tiek nepasiturintys, jog kartais bažnyčia turi būti uždaryta, nes nepajėgia nuomos sumokėti. Bažnyčia yra priversta beveik nematamai egzistuoti. To, žinoma, civiliniai organai ir nori.

1960-62 metais Sovietų Sąjungoje buvo

uždaryta 2,000 bažnyčių. Šiuo metu Sovietų Sąjungoje yra ne daugiau kaip 10,000 atvirų bažnyčių, palyginus su 76,000 Ortodoksų religijos pastatų caristinėje Rusijoje. Daug vienuolynų taip pat buvo uždaryta.

Be katalikų teologinės seminarijos Rygoje, trys Ortodoksų teologinės seminarijos (Kijeve, Stavropolyje ir Saratove) ir neakivaizdinis Leningrado teologinės seminarijos skyrius buvo uždaryti, kas drastiškai sumažino Rusų Ortodoksų Bažnyčios įstaiigas jaunų dvasiškų paruošimui. Liko tik penkios seminarijos ir dvi akademijos. Vie-

nintelė žydų seminarija buvo uždaryta.

Tiesa, Maskvoje, Leningrade, Kijeve ir kituose miestuose keletas bažnyčių, katedrų ir vienuolynų buvo restauruoti režimo lėšomis dėl jų istorinės ir architektūrinės svarbos. Tačiau jos nebuvo restauruotos kaip maldos namai, bet kaip valstybiniai muziejai.

Tad sovietinis režimas bando sunaikinti paskutinę pusiau savarankišką instituciją, kuri galėtų būti žmonių lojalumo objektas. Šiam tikslui net "leidžiama įžeisti tikinčiųjų jausmus".

SPAUDA, REDAKTORIAI, SKAITYTOJAI IR ŽURNALSTO ETIKA BEI LAISVĖ

VYTAUTAS KASNIŪNAS

"Spauda yra Dievo pasiuntinys žemėje ir parodo, kaip jis ją valdo", sako anglų teologas J. Newton. Būtų bergždžia šiandien kalbėti apie spaudos reikšmę ir galybę, nes ta tiesa yra priimta pirmame rašliavos pasirodymo amžiuje. Tada ji, puošta dar labai primityviškai, vėliau jau pynė sau vainikus iš tų žiedų, kuriuos ji pati pasirinkdavo – iš gražių pačius gražiausius. Ji, pirmoji eidama gyvenimo keliu, nenorinčius jai pripažinti galybės šlavė nuo žemės paviršiaus, pasirinkdama tuos, kurie lenkė prieš ją galvą. Tad ne veltui Napoleonas šaukė, kad trijų laikraščių jis daugiau bijo, negu šimto tūkstančių gerai apginkluotų karių. Ir jeigu mūsų karaliai bei kunigaikščiai būtų savo žygiuose nešę savo spausdintą žodį, mes nebūtume išgyvenę tragiškų istorinių dienų. Be spaudos gyvenome tamsumoje, o su ja apsiginklavę, prisikėlėme naujam tautiniam atgimimui. Šimtmečiais pasivėlavome, pripažindami spaudos reikšmę ir galybę, bet ir tai supratę, dar turėjome kartoti, kad tik laukinis žmogus spaudos neskaito.

Ir šiandien mums reiktų, prie to reikšmingo pasakymo pridėjus kelis žodžius, belstis į daugelio lietuvių namus ir šaukti, kad be savos spaudos mes esame laukiniai savo veikloje bei mąstysenoje ir, jos neremdami, kertame šakas savo lietuviško ąžuolo, simbolizuojančio stiprybę ir ištvermę. Be jos mus gali paguldyti su šešiomis lentomis amžinai ramybei tautiniame kapinyne.

Jei sakome, kad spauda yra vienos dienos pasaulio istorija, tai mūsų lietuviški spausdinti žodžiai yra mūsų visuomeninio bei kultūrinio gyvenimo formuotojai ir tautinės ištikimybės bei išminties didieji pasiuntiniai.

Kalbėdami apie santykius tarp spaudos ir skaitytojų, turėtume pirmiausia prisiminti ir įvykdyti Jean Dixon pasakymą (kurį vėliau vartojo John Kennedy), kad neturime klausti, ką ji mums duoda, bet ką mes jai duodame. Prenumeravimas ir skaitymas yra pirmoji mūsų šventa pareiga. Po to jau eina atsilyginimas, kad nebūtume spaudos vagys. Pasisavinę kelerių metų prenumera-

tą, vėliau dažnai ramia sąžine atsisakome nuo jos. O kad toks darbas sąžinės negraužtų, imame pasiteisinimui ieškoti įvairių priežasčių. Dažnai griebiamės to taip labai įsivyravusio pasakymo, kad tas ar kitas straipsnis prieštarauja mano nuomonei. Ir sudie! Nei už paštą, nei už popierių, nei už dažus nesumokėta. Kas spausdino – gali kaulus graužti; kas redagavo – tam juodos duonos užtenka; o kas rašė – gali už straipsnio išspausdinimą sumokėti.

Ši prenumeratos atsisakymo liga taip smarkiai paplito, kad net ir vadinamieji didieji, net viešai kalbėdami, didžiuojasi atsisakę prenumeratos. Pasaldinimui dar pridėda, kad ir skolos nemokės. O kai obuolys nuo obels toli nerieda, tai, iš tėvų paveldėję, tai praktikuoja ir kai kurie jaunieji akademikai, nors finansiškai tėvus gerokai pralenkia.

Jeigu jau spaudoje skelbiame pavardes tų, kurie naujai laikraštį ar žurnalą užsiprenumeravo, tad kodėl negalėtume skelbti ir tų, kurie, aukštai šokę, žemai tūpę ir uždarę duris lietuviškam laikraščiui?

Mes dažnai kalbame apie spaudos negeroves ir apie jos nuosmukį. Labai iškilmingai skelbiame spaudos mėnesius ir, pakartoję jog sviestas yra sviestuotas, nebandome ieškoti būdų prenumeratos rinkimui bei spaudos rėmimui.

Mūsų spaudos redaktoriai yra plačios erudicijos, didelių gabumų, rodą nepaprastą pasiaukojimą ir pasišventimą savo darbui, dideli idealistai, bet, deja, ekonomiškai yra labai menkai atlyginami, nors turi dirbti ilgas valandas. Bet čia ne leidėjų kaltė, o mūsų pačių, skaitytojų ir prenumeratorių. Leidėjams juk monų kruopos iš dangaus nekrenta ir skolų vien raudonu rašalu neišbrauksi iš sąskaitų krūvos.

Ir ši spaudos leidėjų materialinė padėtis nerodo jokių gerėjimo ženklų. Atrodo, lyg stovime vietoje ir į bedugnę taip pat nekrintame. Padėties pagerinimui siūloma įvairiausių receptų, kad ligonį būtų galima pagydyti, jam suteikiant daugiau jėgų ir ateities vilčių. Apie laikraščių sujungimą nesinorėtų kalbėti, nes pasilieka gyventi

mirusiojo palikimu negali pasinaudoti. Tokios padarytos jungtuvės, kaip parodė gyvenimo pavyzdžiai, neatnešė naudos. Uždaryto laikraščio prenumeratoriai tik labai nežymiu nuošimčiu parėmė naujo laikraščio pasirodymą, nes paprastai tokie junginiai daromi labai panašios ir artimos minties laikraščių, kurie turi tuos pačius skaitytojus.

Amerikiečių laikraščiai taip pat serga materialine mažakraujyste. Užsidaro dienraščiai, kurie turi po kelis šimtus tūkstančių skaitytojų, ir žurnalai su milijoniniais tiražais. Oregono universiteto du žymūs žurnalistikos profesoriai, J. Z. Hulteng ir R. P. Nelson, norėdami, kad skaitytojai geriau susipažintų su spaudos leidimu, parašė knygą "The Fourth Estate", kurioje per 338 puslapius skaitytojas vedamas nuo A iki Z apie spaudos darbą su jos įvairiomis šakomis, apie etiką ir tradicijas, nepasisėkimus ir klaidas. Tai pirmoji tokio turinio knyga, prieinama visiems skaitytojams, tai santrauka žurnalistikos mokyklų išeitų kursų. Kad mes lietuvių kalba turėtumėm ką nors panašaus, gal padėtų mūsų skaitytojams plačiau ir giliau išvelgti į esamą spaudos padėtį.

Mes labai dažnai kalbame apie spaudos laisvę ir spaudos etiką. Nors tie žodžiai savo prasme yra lygiai taikomi tiek mums, lietuviams, tiek amerikiečiams, bet mes labai dažnai tų žodžių paveikslą įdedame į skirtingus rėmus.

Amerikiečiai nori matyti ir turėti absoliučią spaudos laisvę, ką dabar parodė Aukščiausiasis teismas su dr. Daniel Ellsbergo byla dėl atskleidimo spaudai slaptų karinių dokumentų. Bet tai galima daryti savo valstybėje. Mes, kaip tautinė grupė, tokios laisvės negalime turėti.

Richard Hardwood, iš "Washington Post", rašydamas apie spaudos etiką savo straipsnyje "Susipainiojimas interesų konflikte", kelia ir spaudos laisvės klausimą. Jis, nurodęs eilę pavyzdžių, kur laikraščių leidėjai ir vyriausieji redaktoriai laikosi vienos linijos, vienos nuomonės, o žymioji redakcijos narių ir reporterių dauguma tuo pačiu

klausimu yra priešingos nuomonės, kelia klausimą, ar žurnalistas gali būti tuo pačiu metu šviesų rampoje aktorium scenoje ir kritiku auditorijoje. Šviesų rampa yra redakcija. Aktoriai – redakcinis personalas. Tad jei pats vaidini scenoje, ar gali būti ir kritiku, atseit, kritikuoti save ir visą kolektyvą? Jei laikraštis, pavyzdžiui, laikosi Vietnamo atžvilgiu erelio politikos, o jo redakcinio kolektyvo narys balandžio – taikos ir jungiasi su tokio pat nusistatymo politikais, jam, kaip rašo Richard Hardwood, nėra galimybių pasilikti redakcijoje. Jis arba turi pasitraukti, arba yra atleidžiamas. Bet yra ir tokių dienraščių, kurie savo redakcinio kolektyvo nariams palieka visišką laisvę. Kai Bostone 172 žurnalistai pasiuntė prezidentui telegramą, sakydami, kad būdami Vietname mes nusikalstame prieš žmoniją, tai "Boston Globe" vyr. redaktorius pasisakė, jog žurnalistai negali būti neutralūs svarbesniuose įvykiuose ir jie turi visišką laisvę savo nuomonę paskleisti.

Taip pat eilė laikraščių yra uždraudę savo redakcinio kolektyvo nariams imti bet kokias dovanas. Kiti, tai pabandę daryti, susilaukė labai didelės opozicijos, kaip "Denver Post", ir kyšių ėmimą, kuris reiškiasi įvairiomis dovanų formomis, turėjo legalizuoti.

Paprastai spaudos žmonės laikosi tradicijos neįsijungti į aktyvų visuomeninį politinį gyvenimą. Bet toks Herbert Klein, Baltųjų Rūmų komunikacijos direktorius, dar vis tebėra "San Diego Union" redaktorius. Yra ir daugiau laikraščių leidėjų, kurie finansiškai ar savo aktyviu darbu prisideda prie vienos ar kitos partijos.

Šiuos spaudos etikos ir laisvės klausimus vis dažniau keliant amerikiečių žurnalistų spaudoje arba jų suvažiavimuose, Čikagos Sigma Delta Chi profesionalų žurnalistų susirinkime tuos klausimus palietė "Chicago Sun-Times" vyr. redaktorius Ralph Otwell. Užsiminę apie Richard Hardwood iškeltus spaudos etikos ir laisvės klausimus, jis iškėlė melo reikalą, kurį kai kurie žurnalistai plačiai praktikuoja. Pavyzdžiui, viena žurnalistė simpoziume pri-

sipažino, kad, nežiūrint tiesos ir žurnalistinio objektyvumo, ji visados rašo ir rašys, simpatizuodama juodiesiems. Atrodo, kad, taip darydami, mes kasame žurnalizmui mirties duobę ir apnuodijame teisybės tvirtovę pavojingomis vėžio celėmis, kurios ją palengva sunaikins.

Todėl šiuo atžvilgiu verta prisiminti, ką pasakė Aristotelis prieš 2200 metų, jog melagiu, nors ir didžiausią teisybę sakančiu, niekas netiki ir mano, kad jis meluoja.

Toliau kalbėdamas apie žurnalistų laisvę, Ralph Otwell pabrėžė, kad laisvė ir tiesa eina drauge. Jei Čikagos dienraščių leidėjai pasisakė už dabartinio burmistro kandidatūrą, tai redakcinio kolektyvo nariai, kurie su tuo nesutiko ir palaikė oponentą, visiškai galėjo tai padaryti ir laisvai rašyti tuose pačiuose dienraščiuose savo straipsnius. Bet iš jų buvo reikalaujama tik vieno dalyko, būtent – tiesos ir dokumentuotų faktų.

Rūpindamies savos spaudos etikos ir laisvės reikalais, mes matome, kad ir didžioji spauda yra užkrėsta tomis pačiomis pavojingomis bacilomis ir ieškoma būdų ligos plėtimą sustabdyti. Todėl ir žvilgtelėjome į gerųjų kaimynų kiemą.

Atrodo, kad mes savos spaudos reikalais turime daug kalbėti ir rašyti. Būtų gerai, jei kas nors suruoštų tų klausimų išsiaiškinimui simpoziumus, kuriuose galėtų savo nuomonę pareikšti tiek spaudos darbuotojai, tiek visuomenės atstovai. Redaktorių bei žurnalistų ir visuomenės artimesnis ryšių palaikymas, pasikalbėjimai, mūsų manymu, atneštų tik daugiau naudos spaudos išlaikymui. Niekas nesodintų kurio nors į kaltinamųjų suolą, niekas nenorėtų kurį nors mokyti ar jam įsakyti, bet atviras žodis ir nuomonių pasidalinimas visados atneša naudos. O kad mes rūpinamės spaudos išlaikymu ir sergame ta liga, tai geras ženklas. Dar geriau, kad liga virstų epidemija. Kuo daugiau mes skirsime rūpesčių savajai spaudai, kuo daugiau jos reikalams išleisime pinigų, tuo ji bus geresnė ir tuo ilgiau degs mūsų tautinės gyvybės žiburys.

ADA KARVELYTĖ

NETIKĖJIMAS

Gal bus tau keista
Ar juokinga,
Bet aš jau niekam netikiu.

Ir tai tikrai
Beprotiškai graudu,
Nes nerandu
Tikros širdies
Nei ašaros.

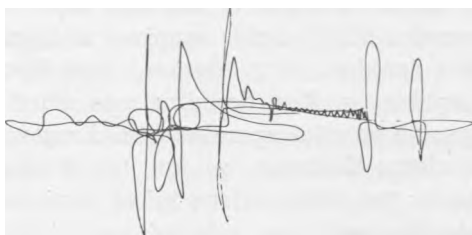
Auksiniai rudens nueina
Su žaliaskruostėm vasarom...
O aš dar vis
Karštai ilgiuos
Nedirbtinos širdies
Ir ašaros.

DIENOS ŠVIESA

Nėra kitų šviesų,
Yra tiktai viena
Dienos šviesa,
Šventa ir palaiminga,
Tekanti iš Viešpaties rankų...

Yra daug kitų
Spalvingų
Ir viliojančių šviesų,
Tačiau jos netikros,
Kaip netikra kartais būna
Mana širdis.

Nėra kitų šviesų,
Yra tiktai viena
Dienos šviesa —
Ir tik joje galiu įžvelgti
Skausmo gilumą
Savo brolio veide.

DUŽLUS GYVENIMAS

Dužlus gyvenimas,
Visų netikros dienos.
Skuba laikas,
Ir jame visko tiek daug.

Nespėja džiaugsmas
Pražysti šypsena,
Kai vėlei skausmas
Puošias ašara.

Nieko netrokštu,
Nieko laike nelaukiu,
Tiktai Tavęs vienintelio,
Kuris mano laikinume
Lieki amžinas
Čia ir anapus —

Manoji siela alksta
Tavo prisilytėjimo.

TIK ŠIAIP SAU

Nei kankinuosi,
Nei vaitoju,
Nei verkių,
Tik šiaip sau širdį gelia.

Ne dėl liežuvių
Ar pavydo pikto,
Kuris iškreipęs veidą
Šypsot žiedams neleidžia...
Ne — ne dėl to.

Nerūpi man visai,
Koks kraujas,
Žalias ar geltonas,
Pavydu gyslom teka...

Man gaila tik
Tos mirštančios
Mažos žvaigždės,
Kuri šianakt upelin krito
Ir nuskendo...

Tai tik dėl jos,
Dėl jos vienos
Man širdį gelia.

ŽVILGSNIS Į MENĄ

FELIKSAS JUCEVIČIUS

VII. MEDŽIAGA, RANKA IR ĮRANKIS

Nei platonistų, nei Tomo Akviniečio, nei Stephen Dedalus samprotavimai pilnai neatskleidžia meno kūrinio paslapties. Kaip svarbi bebūtų grožio metafizika, atbaigtinumo, darnos ir formos dialektika, bet vis dėlto jos neišsako visos meno kūrinio tikrovės. Norėdami suprasti kūrybos aktą ir meno kūrinį visumoje, mes negalime pamiršti medžiagos. Menininkas nėra dievaitis – jis nekuria ex *nihilo*, o iš medžiagos. Kaip stalius, kuris daro baldus, ar puodžius, kuris išlieja puodus, taip ir menininkas naudoja medžiagą, kurią jis vienaip ar kitaip sutvarko. Antikinių laikų žmogui medžiaga atrodė toks svarbus dalykas, jog jis skirstė menus pagal tai, ar jie buvo padaryti iš medžiagos, ar buvo minties konstrukcijos, t. y., ar jie reikalavo fizinio darbo, ar ne. Graikai ir romėnai pripažino dvi menų klases – laisvuosius menus ir vergiškuosius menus. Skulptūra ir dailė priklausė prie vergiškųjų menų, kai tuo tarpu muzika, aritmetika ir logika – laisvųjų menų pasauliui.

Plačiame meno pasaulyje susiduriame su skirtingomis medžiagomis. Šičia žodis *medžiaga* pažymi ne tik medžiaginius daiktus, o visa tai, ką menininkas panaudoja kurdamas, visa tai, kas įeina į meno kūrinio sandarą. Pagrindinė medžiaga skulptūroje yra marmuras, akmuo ir medis, literatūroje – žodis, muzikoje – garsas. Nuo XV šimtmečio dailėje įsigalėjo aliejiniai dažai. Skysti ir kartu stangrūs, paklusnūs rankos užminoms, su jais yra malonu dirbti ir yra gražūs pažiūrėti.

Gamtoje medžiaga paveikia formą. Me ne taip pat. Menininkas turi skaitytis su medžiaga, kai nori realizuoti kūrinio idėją. Partenono architektai būtų turėję planuoti visai kitaip, jei jie būtų turėję granitą marmuro vietoj. Net tai pačiai formai skirtinga

medžiaga suteikia skirtingą pobūdį. Imkime, pavyzdžiui, trijų bažnyčių interjerus – Paryžiaus *Notre-Dame*, Montrealio *Notre-Dame* ir Šv. Onos Vilniuje. Visose trijose dominuoja gotika, ir vis dėlto visose trijose susiduriame su trimis skirtingais pasauliais. Tie patys esminiai gotiniai elementai – ogivos ir laužtinės arkos – alsuoja skirtingu gyvenimu granite, medyje ir plytoje. Medis teikia skulptūrai vieną pobūdį, o marmuras kitą. Ko galima pasiekti aliejiniais dažais, to niekada nepavyks padaryti tempera ar vandeniniais dažais. Žinoma, technikos meistrai pajėgia išgauti panašius efektus, nors ir naudoja skirtingas medžiagas. Kai kurie dailininkai turi, sakykim, polinkį akvarelei. Instinktyviai jie dirba greitai, liedami plačiai lengvai sklindančius dažus. Turner yra vienas iš tokių. Jis įgijo akvarelisto mokslą, o akvarelisto techniką pasilaikė, dirbdamas aliejiniais dažais. Todėl visa jo kūryba pasižymi lengvumu ir vaiskumu.

Kai kada girdime, kad menininkai esą patys didžiausi materialistai, nes jie mąstą medžiagos kategorijomis. Šiame teigime yra daug tiesos. Bet kartu galime sakyti, jog jie yra taip pat poetai, nes jų rankose net grubi medžiaga tampa poema. Iš tiesų, kūrėjo rankose medžiaga keičiasi, tampa kita, kartais visai nauja medžiaga. Partenono marmuras nebėra Graikijos kalnų marmuras, statulos medis nebėra medžio medis, ir aliejiniai dažai metamorfozuojasi radikaliai drobėje.

Henri Focillon kalba apie medžiagų "formalinį pašaukimą". Iš tikrųjų, jos turi savo standumą, savo svorį, savo spalvą. Tokia medžiaga nebūtų, kas ji yra, be tokios formos, ir ana forma nebūtų, kas ji yra, be anos medžiagos. "Todėl forma", sako Focillon, "neoperuoja kaip aukštesnis prin-

cipas, modeliudama pasyvią masę, nes galima pastebėti, kad medžiaga užmeta savo formą formai. Tokiu būdu turime reikalo ne su medžiaga ir forma savyje, bet su medžiagomis daugiskaitoje, skaitlingomis sudėtingomis, besikeičiančiomis, turinčiomis savo pobūdį ir savo svorį, kilusiomis iš natūros, bet ne natūraliomis.²⁴ Daug dažniau negu manome, kūrėjas atsiklausia medžiagos ir paklusta jos poveikiams. Kaip ne vienas skulptorius skulptuoja ne tai, ką jis nori, bet ką marmuras nori, lygiai taip ne vienas dailininkas piešia ne tai, ką jis nori, o ką nori pasakyti drobė, medis ar dažai. Neretai menininko inspiracijos šaltiniu yra įskilimas marmure, ar tamsūs taškai drobėje, ar šakos liekanos medyje. Kai Balzakas sako, kad dailininkas medituoja su teptuku rankoje, tai jis neapsilenkia su tiesa. Iš tikrųjų, kūryba glaudžiai siejasi su darbu. Dailininkas išranda bedirbdamas.

2

Tačiau kaip svarbų vaidmenį beatliktų medžiaga, meno kūrinį apsprendžia ne ji, o forma. Jo meninė vertė priklauso ne tiek nuo to, iš ko jis padarytas, o nuo to, kaip jis padarytas. Kiekvienas meno kūrinys yra suformuotoji medžiaga, ir kūrybinė veikla slypi medžiagos įforminime. Ankstyvesniaisiais filosofinės minties laikais, ypač aristotelinėje filosofijoje forma reiškia kūrinio atbaigtąjį aktą. Medžiaga tampa egzistuojančia būtybe formos dėka. Štai kodėl Aristotelio sekėjai, pvz. tomistai, vadina formą *causa essendi*.

Kai kas mano, kad materijos ir formos sąvokas išgalvojo filosofai ir paskui jas pritaikė savavališkai estetikoje. Tačiau iš tikrųjų yra kitaip. Jų kilmės šaknų reikia ieškoti ne filosofijoje, o meninėje veikloje. Aristotelis suvokė šias sąvokas, kai stebėjo besidarbuojantį skulptorių ir amatininką. Kartu reikia nepamiršti, kad jam medžiaga ir forma nėra "daiktai" ar už daiktų apraiškų pasislėpusios paslaptingos būtybės, bet labiau analizės priemonės, kurios atitinka dviem tikrovės aspektam. Abi sąvokos viena kitą papildo, ir jų negalime imti paskirai. Nėra tokio daikto, kaip beformė me-

džiaga, scholastikų *materia prima* ar bemedžiaginė forma, kaip Platono idėjos, kurios egzistuoję paskirai ir atskirai nuo medžiagos.

Aišku, estetika nėra metafizika, ir esteti-
nė forma nėra metafizinė forma. Dailėje ir skulptūroje forma sutampa daugiau ar mažiau su kūrinio pavidalu, figūra, linijų bei spalvų sandara. Kartais šviesa atlieka formos funkciją. Šviesiais dažais padengtas plotas atrodo vienaip, o tamsiais kitaip. Apskritai, medžiagos ir šviesos santykis yra svarbus ne tik architektūrai, skulptūrai, bet ir dailei. Nupieštas plotas įvairuoja pagal tai, ar šviesa yra už paveiklo ar paveiksle. Jei šviesa yra už paveiklo, tai jis yra kaip koks kitas objektas daiktų pasaulyje. Bet jei paveikslas turi savo šviesą, savo vidinį apšvietimą, tai jis yra sau pasaulis. Šviesos žaismas turi savo grožį ir savo vertę ir tuo pačiu veikia formą.

Estetikoje formos klausimas siejasi ne tik su atbaigtu kūriniu, bet taip pat ir su pačiu kūrimo aktu. Niekam nėra paslaptis, kad kūrimas priklauso nuo medžiagos ir nuo technikos. Kai kalbame meno klausimais, mes esame linkę pabrėžti minties galią meno pasaulyje. Niekas negali paneigti josios vaidmens kūrimo akte. "*La pittura e cosa mentale*", teigė Leonardo da Vinci. Bet yra taip pat kita medalio pusė, kuri rodo, kad technika yra taip pat svarbus dalykas.

Naujų medžiagų panaudojimas savaime iššaukia naujos technikos išradimą. Kiekviena medžiaga turi būti traktuojama savo būdu. Kartą teko skaityti, kad Lisztas ir Chopinas būtų sukūrę visai skirtingus kūrinius, jei jie nebūtų turėję Pleyel ir Erard atbaigtų pianinų. O dailė būtų tikrai nuėjusi visai kitu keliu, jei nebūtų buvę išrasti aliejiniai dažai. Mes galime dabar suprasti, kodėl modernieji estetai taip stipriai pabrėžia kūrybos techninį aspektą. Technika yra formos įrankis. Kai kas ją vadina net meno gramatika. Palyginimas tėra tik iš dalies teisingas. Kalbos taisyklės pasižymi pastovumu, ir stilius, t. y. rašymo technika, turi jų prisilaikyti. Plastiniuose menuose

nėra pastovių taisyklių, o jei ir yra, tai ne jos padiktuoja techniką, o technika padiktuoja taisykles. Technika yra savo rūšies mechanizmas arba būdas išgauti formas medžiagoje. Kartu ji yra procesas, kurio metu kūrėjas pritaiko amato receptus. Receptai ir būdas panaudoti receptus yra svarbūs dalykai, ir be jų negalima ne tik sukurti, bet ir suvokti meno kūrinių.

Sustokime prie Rubenso, van Dyck ir Rembrandto paveikslų ir pažiūrėkime, ką sako jų analizė. Daugelis Rubenso paveikslų rodo, kad mediniai paneliai buvo visų pirma padengti gipso ar švino mišinio sluoksniais; po to varnišu; paskui piešiamosios vietos padengtos storu aliejinių dažų sluoksniu ar sakuotu varnišu; pagaliau naudojama glazūra, vaškūs dažai ar bičių vaško švino ir dažų mišinys. Norint žinoti, kodėl van Dyck buvo toks puikus portretistas, reikia paanalizuoti panaudotų spalvų spektrą ir kūno dalių proporcinę santykį. Kas pažįsta Rembrandto techniką, tas žino, kad jis išgauna nelauktus ir įdomius rezultatus šiuurškčiais, nelygiais ir skirtingo lankstumo taptukais.

3

Kaip matome, technika reiškia daug dalykų. Technika reiškia dar ir ranką. Menas yra kuriamas rankomis. Su pagrindu Paul Valery skundėsi, kad vaizduotė greit išblėsta. Iš tikrųjų, mintys yra bėgūnės. Neilgai trunka ir užsidegimas. Niekas kitas, o ranka užfiksuoja vaizduotę, sulaiko greitai bėgančias mintis ir įamžina užsidegimą. Tiksliai pastebi Henri Focillon: "Kokia bebūtų imlumo ir išradingumo dvasios galia, be rankų pagalbos, ji pasimestų vidiniame sąmyšyje. Svajojantis žmogus gali turėti nuostabių peisažų vizijas, tobulai gražius veidus, bet be darbo ir medžiagos tai liktų tik vizijos, ir atmintis jas vos užregistruoja, kaip prisiminimo prisiminimą. Sapną nuo tikrovės skiria tai, kad svajojantis žmogus negali sukurti meno – jo rankos snūduriuoja. Menas kuriasi rankomis. Jos yra kūrimo įrankis, o pirmiausia – pažinimo organas."²⁵

Daugelis talentingų menininkų lieka vidutiniais, nes nepajėgia suprasti, kad menas nesikuria svajonėmis. Kai kalbame apie svajojimus, nenoromis prisimename alkoholį. Kartą Paryžiuje teko girdėti apie vieną dailininką, kuris rytą gerdavo, kad lakesnė būtų vaizduotė, po pietų – kad mikliau dirbtų rankos, o vakare – kad pailsėtų. Po kiek laiko jis tik begėręs, kad nuramintų sąžinę, jog pragėrė savo talentą. Menas reikalauja ne tik dvasinio budrumo, bet ir ištvermingos rankos. Fiziniai išsargęs nepiešia, o tik peckelioja. Štai kodėl kalbėti apie rankų svarbą reiškia kalbėti apie jų miklumą ir jų ištvermingumą.

Bet grįžkime prie Henri Focillon paskutinio sakinio. Ranka yra kūrybos įrankis. Ji yra kartu ir pažinimo priemonė. Ji nėra tik pasyvi tarnaitė. Nors ranka be minties yra niekis, bet niekis yra ir mintis be rankos. Jos yra neatskiriamos draugės, o gal, tiksliau sakant, viena kitos reikalingos bendradarbės, kurių viena suvokia ir nusprendžia, o kita vykdo ir užbaigia. Bet ranka ne tik vykdo, o kartu ji pati lyg ir klausia ir mąsto. Taip, menininkas klausinėja medžiagą rankomis: "Ji paliečia, patapšnoja, pasveria, išmatuoja plotį, ji modeliuoja tuščioje erdvėje, kad išgautų formą, ir palietimo kalba sukuria regėjimo kalbą – šiltas tonas, šaltas tonas, sunkus tonas, gilus tonas, kieta linija, minkšta linija".²⁶ Žinoma, ne visi dailininkai turi lengvą ranką. Kartais atsitinka, kad mintis sulaiko ranką, lyg nepasitiki josios drąsa ir varžo josios laisvę. Tačiau didžiųjų menininkų ranka dirba mikliai. Kas matė H. G. Clouzot filmą "Le mystere Picasso", tas negali atsistebėti šio menininko rankos guvumu. Atrodo, kad jo ranka pati bėga, kaip kokia magiška būtybė, visad pasiruošusi ir tikra savimi, valdanti ir susivaldanti, laisvai tvarkanti plotą ir erdvę.

Kaip kad ranka nesipriešina minčiai, taip įrankis nesipriešina rankai. Kalbėdami Marshall McLuhan kategorijomis, mes galime sakyti, kad įrankis pratęsia ranką, ją papildo ir tai iki tokio laipsnio, jog jis, kaip ir ranka, atrodo esąs apdovanotas pa-

VAIKŲ PARUOSIMAS MOKYKLAI

BIRUTĖ VINDAŠIENĖ

"Lenk medį, kol jis jaunas", sako sena lietuviška patarlė. Ir jaunas žmogus, tarsi medelis, pavestas sodininko priežiūrai. Sodininkas jį tiesina, laisto, trėšia ir prižiūri, kad jis užaugtų tiesus, gražus ir aukštas.

Tėvų priežiūrai, auklėjimui ir tiesioginei atsakomybei yra pavesti jų vaikai. Tėvų pareiga juos globoti, ugdyti ir auklėti, kad užaugtų sveikais, dorais ir naudingais žmo-

nėmis. Nuo vaiko išauklėjimo priklauso tiek vaiko, tiek tėvų tolimesnio gyvenimo gerovė ir laimė.

Kadangi šis uždavinys yra gana didelis ir svarbus, tai ir vaiko auklėjimas turi būti pradėtas nuo pat gimimo valandos. Mažas kūdikis motinos rankose turi pajusti meilės šilumą, globą ir priklausomybę. Priklausomybę motinai, tėvui ir mažų broliukų ar

jautimu, palietimu, gyvybe. Jau buvau užsiminęs Rembrandto teptuką. Tai galioja taip pat pieštukui, plunksnai ir kaltui. Jau tą dieną, kada žmogus pasidarė akmeninį kirvį, tarp rankos ir įrankio užsimezgė "draugiškumo" ryšys, kuris niekad nebeprasibaigs. Rankoje įrankis pasilaiko savitumą. Jis palieka savo pėdsakus kūrinyje.

Medžiagos suforminimas įrankiu siejasi kartu su tuo, ką daileje vadiname potėpiu. Šičia susitinka mintis, ranka, įrankis ir medžiaga. Mūsų jau cituotasis autorius sako: "Potėpis yra tas momentas, kada įrankis pažadina formą medžiagoje. Jis yra pastovumas, nes juo yra sukuriama forma ir ji pasilieka. Atsitinka, kad jis paslepia savo darbą, kad jis prisidengia, kad jis sustingsta, bet visada mes privalome ir galime jį surasti nelanksioje tąsoje. Tada meno kūrinys įgauna savo brangią gyvąją koky-

bę: be abejo, jis yra viena visuma, gerai sujungtomis dalimis, tvirtas, niekada nepariskiriamas, tariant Whistler žodžiais, jis neįvimbiamas, bet slepia savyje kaitrios gyvybės nesunaikinamus, net paslėptus pėdsakus. Potėpis yra inercijos ir veiksmo tikrasis sąlytis".²⁷ Potėpio dėka drobė kartais suvirpa, kartais sumirguliuoja. Niekas kitas, o potėpis duoda Franz Hals paveikslams išraiškumą, Fragonardo – šiltumą, Rembrandto – gilumą, van Gogho – konvulsingumą, Lautreco – vaiskumą, Constable – ramumą.

²⁴ Henri Focillon, *Vie des Formes*, Presses Universitaires de France, 6 laida, 1970, p. 51.

²⁵ ten pat, p. 112.

²⁶ Henri Focillon, ten pat, p. 112.

²⁷ ten pat, p. 63.

sesučių besišypsantiems veidams. Kūdikio pristatymas šeimai yra labai svarbus dalykas. Jis neprivalo būti našta vyresniesiems vaikams ar pavydo objektas mažesniesiems. Jis yra lygiateisis šeimos narys, kuriam reikia daugiau dėmesio, kol jis visai mažas, bet šis dėmesys turi būti su meile ir noriai duodamas, bet nereikalaujamas iš vyresnių vaikų. Gal būt, ir neblogas būdas: pavesti kai kuriuos mažiau atsakingus pagalbinis darbus atlikti vyresniems vaikams, o pasiūlyti pasidalyti žaisliukais ir tuo pačiu motinos dėmesiu mažesniesiems.

Ir štai vaikas auga. Jis viską nori pažinti: jis liečia, spaudžia, kramto, ragauja. Jam augant reikia daug perspėti, saugoti o kartu ir supažindinti su nuosavybės pagarba. "Šis žaisliukas tavo, o anas Aldutės. Šį tu gali turėti, o ano ne". Kartu su nuosavybės pagarba turi augti ir atsakomybės jausmas. Kiekvienas vaikas turi būti mokomas ne tik neliesti kito vaiko žaislų, bet ir savuosius nelaužyti ir pažaidus sudėti į jiems skirtą vietą. Vaiko smalsumas negali būti pateisinimu žaislų laužymui. Laužomi ir netvarkomi žaislai išugdo naikinimo malonumą ir netaupumą.

Noras užaugti ir daryti, ką kiti daro, yra labai didelis. Vyresnieji vaikai rašo – ir mažasis nori rašyti, tik, deja, nemoka. Jis dar per mažas išmokyti raides ir dar per silpnai maži piršteliai išlaikyti pieštuką. Čia į pagalbą ateina spalvavimo knygelės ir spalvoti pieštukai. Kada visi vaikai ruošia pamokas, ir mažasis spalvoja. Jo kantrybė trumpa, kaip ir jo amželis, tad ateikite jam padėti. Jam reikia pavyzdžio, kaip gražiai išspalvoti paveikslėlį. Suaugęs privalo pamokyti, kaip daryti, kad neiškryptų iš nurodytų linijų, kaip teisingai laikyti pieštuką, kaip užpildyti dažais nurodytas vietas. Tai išmokys rašymo principų, dėmesio, susikaupimo ir kantrybės. Nepatartina leisti vaikui klajoti po knygelę. Reikia pamokyti, patraukti vaiko dėmesį taip, kad dažytų iš eilės, t. y., vieną užbaigęs, pradėtų kitą. Tai išmoko nuosaikumo ir tvarkingumo, o taip pat lavina ir rankos raumenų koordinaciją.

Būtinai reikia atkreipti dėmesį ir į gerai atliktą darbą. Tai ugdo moralinį pasitenkinimą. Šis moralinis pasitenkinimas yra kiekvieno gyvo žmogaus pagrindinis principas, o dažnai ir jo laimės šaltinis.

Ilgainiui auga vaiko smalsumas, pajėgumas išmokyti ir fizinis pajėgumas atlikti vis sunkesnius uždavinius, kaip antai: apsiauti, apsivilkti ir net pažinti raides. Nestabdykime šio progreso. Dažnai motinos, ar tai iš didelės meilės ir protekcijos jausmo, ar tai dėl laiko trūkumo, pačios stengiasi vaikus apvilkti, apauti ir atlieka visą eilę panašių patarnavimų, tuo pačiu atimdamos progą vaikui pačiam tai atlikti ir per praktiką visa tai išmokyti.

Paklauskite, ką turi mokėti 5 metų vaikas, ateidamas į šio krašto mokyklos vaikų darželį:

1. pats apsivilkti paltą, užsidėti kepurę, apsiauti botus ir apsimausti pirštines;
2. gražiai nusivalyti nosį;
3. pasiprašyti ir nueiti į patogumus bei ten atitinkamai susitvarkyti rūbus;
4. švariai ir neapsilaistęs pavalgyti;
5. susišukuoti plaukus;
6. mokėti kirpti žirkklėmis;
7. mokėti klijuoti;
8. tvarkoje išlaikyti savo daiktus, knygas ir nesuglamžyti popieriaus lapų.

Ir mokytojai, ir vaikui yra daug lengviau dirbti, ir mokykla daug meilesnė, jeigu čia paminėti dalykai yra pamažu išmokyti namie, o ne greitu tempu vaikų darželyje.

Iki šiolei kalbėjome apie bendrą vaiko paruošimą mokyklai. Dabar noriu šiek tiek dėmesio skirti psichologiniam vaiko paruošimui lietuviškai mokyklai.

Priminimas, kad vaikui reikės eiti ir į lietuvišką mokyklą, turi būti atliekamas kartas nuo karto jau net nuo trejų metų. Patartina priešmokyklinio amžiaus vaikučius nuvesti į lituanistinių mokyklų eglutes, jų vaidinimus bei gegužines. Galima motyvuoti, kad: 1) mokant lietuviškai kalbėti, reiktų mokėti ir rašyti. Dvi kalbas mokąs žmogus visada gudresnis už tik vieną kalbą mokantį.

2) Lietuviškai skaityti nesunku, nes ir namie kalbama lietuviškai.

Praktiškai buvo pastebėta, kad lietuviai vaikai daug lengviau išmoka ir angliškai skaityti, nes ir anglų kalbos skaitymas pradedamas fonetiniu pagrindu, t. y. skaitoma, kaip parašyta, ir tik vėliau išeinama prie sunkesnių žodžių.

Čia gimusiems ir besimokantiems vaikams lietuvių kalba nepalieka jokio akcento anglų kalboje. Kaip pastebėta, anglų kalbos akcentas dažnai pereina į lietuvių kalbą.

3) Amerikoje lietuvių yra daug. Mūsų kalba yra graži. Taip pat labai gražūs ir lietuvių papročiai.

4) Lituanistinėse mokyklose mokytis yra įdomu ir daug lietuviukų jas noriai lanko.

5) Lituanistinių mokyklų mokytojai yra geri, teisingi.

Čia norėčiau pastebėti, kad daugelis suaugusių žmonių garsiai ir net narsiai kritikuoja mokytojus, tiek amerikiečių, tiek lituanistinių mokyklų, visai neatsižvelgdami, kad juos girdi tų mokyklų mokiniai – vaikai. Atminkime, kad mokytojai yra *mokymo specialistai*, kurie tam tikslui pašventė daug savo gyvenimo metų, kad įgytų žinių ir praktikos šį darbą atlikti. Ir štai stovi visai kito išsilavinimo žmonės ir kritikuoja mokytojus. Jie nedrįstų kritikuoti medicinos gydytojo ar elektronikos inžinieriaus, bet mokymo srityje tai jau tokie "autoritetai", kad geresnių nerastum. Ir čia pat siunčia pas tuos mokytojus savo vaikus, kad jie autoritetingai juos sudrausmintų ir išmokytų. Visada apsidairykime, kada kritikuojame suaugusius, ar mažųjų ausys negirdi, kad savo aštriais žodžiais neapsunkintumėm jų gyvenimo.

Į lituanistines mokyklas vaikai leidžiami dėl įvairių priežasčių. Vieni leidžia vaikus iš patriotinio įsitikinimo, kad "lietuviais esame mes gimę, lietuviais norime ir būt". Jie nori, kad jų vaikai subręstų savo tautos susipratusiais nariais, kartu išmokdami kalbą, papročius bei kultūrą. Kiti leidžia vaikus, kad neiškryptų iš bendros vagos: kaimynų vaikai eina, tegu ir mano

eis. Be to, vis tiek šeštadienio rytais nieko gero televizija nerodo. Čia dažnai būna ir išdidumo reikalas – jeigu jų vaikas gali išmokyti, ir mano išmoks. Trečia tėvų grupė nori turėti laisvą šeštadienio pusdienį. Išleidai vaikus į lituanistinę mokyklą, ir daryk, ką nori. O ir atlyginimas daug pigesnis, negu samdytos auklės ar kino-teatro. Ten bus prižiūrėti, pamokyti, pašokdinti – vis šiočia tokia nauda. Ir ketvirtoji tėvų grupė yra ta, kuri visai atsisako atsakomybės savo vaikus lietuviškai išauklėti. Tai dažniausiai psichologiškai nutautę žmonės. Pavadinau psichologiškai, nes dažnai šie žmonės dar nemoka gerai kalbos ir nežino visų šio krašto papročių, tačiau jau nebevertina visa to, kas lietuviška, tuo pačiu nutautindami ir savo vaikus, bei užkirsdami jiems kelią pritapti prie savo tautinės grupės ir grįžimo į Lietuvą.

Trečiosios ir ketvirtosios grupės tėvai nesirūpina vaikų lietuviybės pažanga galvodami: "kiek išmoks, tiek užteks". Kaip labai jie klysta! Šiandieną mes matome, kaip technikos ir mokslinis pažangumas toli pralenkė žmonijos moralinį stovį, ir šis skirtumas neša nelaimės visam pasauliui. Argi mes galime leisti panašiam skirtumui išsivystyti tarp amerikiečių ir lietuvių kultūrų? Pažvelkime realiai.

Mūsų jaunimas žengia mokslo keliu. Beveik kiekvienas lietuvis jaunuolis studijuoja. Mes auginame jauną intelektualų kartą, kurios amerikiečių mokyklose įgytų žinių lygis nesutaps su lietuviškų žinių lygiu, ir tai gali labai sutrupinti lietuvius išeivijoje.

Šio krašto išsilavinimas patenkins lietuvio materialinį gyvenimą, bet ar jis patenkins dvasinį gyvenimą lietuvio, išauginto tarp dviejų kultūrų?

Lietuvybė yra būtinas pagrindas pilnutiniam žmogui. Aukštas lietuviškas išsilavinimas pastatys jauną žmogų į prigimtą tautinę grupę, kur jis jausis priklausąs, reikalingas ir mielas. Lietuvybė duoda stiprų pagrindą po jauno asmens kojomis, nes jis žino, kas jis, kokia jo tauta, jos kultūra. Tuo jis gali užsitarnauti sau pagarbos sveti-

RELIGIJA IR DOROVĖ

REDAKCIJA

Šių metų birželio mėn. "Laiškuose Lietuviams" buvo pateikta keletas minčių iš jaunimo simpoziumo religijos ir dorovės klausimais. Tiems svarstymams jaunimas buvo pasirinkęs dvi temas: 1. Institucinė Bažnyčia ir 2. Priešvedybinis santykiavimas. Kai kurie vyresnieji, perskaitę šiais klausimais jaunimo pasisakymus, buvo apstulbę iš nustebimo, jie nenorėjo tikėti, kad būtų tokia dabartinio jaunimo galvosena. Bet tas mintis į žurnalą ir dėjome ypač dėl to, kad atsivertų vyresniųjų akys, nes daugumas jų nepažįsta nei dabartinio mūsų jaunimo, nei savo vaikų. Ten pat paminėjome, kad ne visas jaunimas taip galvoja, bet vis dėlto tie pasisakymai atstovauja didokai jaunimo daliai.

mųjų tarpe, nes amerikiečiai inteligentai labai gerbia asmens tautiškumą.

Todėl yra labai svarbu išlaikyti savo geruosius papročius ir kultūrą. Ugdykime vaikų pagarbą vyresniesiems, nes tai išlaiko padorumą ir neleidžia nuklysti nusi Kaltimų keliais. Išmokykime savo vaikus gerbti savo šeimą ir savo šeimos gerą vardą, nes tai ugdo pagarbą sau, kitam ir savo tautai. Neišbarstykime savo tautos narių svetimuose kraštuose, nes Lietuva lauks mūsų grįžtant.

Tą simpoziumo aprašymą baigėme tokiomis žodžiais: "Būtų labai įdomu ir naudinga, kad kiti, pasiskaičiusieji čia pateiktas mintis, parašytų, ką jie galvoja. Būtų gera susilaukti ir ilgesnių išsamesnių straipsnių šiais klausimais. Jau vienas kitas kompetentingas asmuo yra prašytas parašyti. Tikrai ateityje šiuos klausimus teks plačiau paliesti ir paaiškinti".

Tų skaitytojų pasisakymų ir straipsnių laukėme iki šiol. Atsiliepė tik du vyresnio amžiaus asmenys: vienas pasaulietis, kitas dvasiškis. Tie "kompetentingi asmenys", į kuriuos buvo specialiai kreiptasi, visai nereagavo. Šia proga gal būtų pravartu keliais sakiniais stabtelti prie šio klausimo. Dažnai tenka nugirsti ar laikraščiuose skaityti kitų kritikas, kad mūsų religinėje spaudoje per maža rašoma religiniais klausimais. Tačiau, čia pritaikant prezidento Kennedy pasakytą mintį, reiktų labai aiškiai visiems tiems kritikams pasakyti: "Nežiūrėk, ką tau duoda mūsų laikraščiai ir žurnalai, bet pažiūrėk, ką tu jiems duodi!" Redaktoriai yra apsikrovę įvairiais darbais — jie vieni negali viso laikraščio parašyti ir visais klausimais pasisakyti. Sugėbančių rašyti žmonių mes turime, tik deja, daugumas dažniausiai savo plunksną vartoja rašyti kritikoms, kelti ginčams.

kitų suniekinimui. Tai yra viena didžiausių mūsų visuomenės ydų ir nelaimių. Mes turime nemažą pakankamai išsilavinusių ir apsiskaičiusių pasauliečių, turime kunigų, teologų, pasipuošusių įvairiais akademinių laipsniais, bet tik retkarčiais spaudoje tenka užtikti vieno ar kito pavardę.

Tad ir į šitą minėtą degančią jaunimo problemą teatsiliepė du asmenys. Čia pateiksime jų pareikštas mintis, tikėdamiesi, kad kada nors ir kiti prisidės – juk niekad nevėlu.

Tas pasaulietis, šeimos tėvas, taip rašė: "Birželio mėnesio "Laiškuose Lietuviams" aprašytą jaunimo pasikalbėjimą perskaičiau net kelis kartus. Ten buvo kalbama apie institucinę Bažnyčią ir apie priešvedybinių santykiavimą. Kalbėti apie Bažnyčią esu per silpnas, nes negaliu suvokti, kur prasideda reformacija ir kur griovimas. Bet dėl to galvos daug nesuku. Esu tikintis, ir tos išorinės vienokios ar kitokios formos mano tikėjimo nesugriau.

Nenorėčiau daryti kokių ypatingų išvadų iš tų jaunuolių pasisakymų apie vedybas, nes manau, kad jie neatstovauja tūkstančių jaunimo, kuris yra moralus, doras, sąžiningas, kuris dirba savo tautai, siekia mokslo, yra tvirtas tikėjime ir pavyzdingas šeimoje. Pasikalbėjime pareikštos mintys yra žemos ir be jokios moralės. Tokias mintis reiškia tik toji jaunimo dalis, kuri yra netekusi pusiausvyros gyvenime.

Ar verta prieš vedybas turėti lytinius santykius? Visa gerkle norėčiau rėkti per visą lietuviškąją spaudą: ne! Suniekinėti save ir ištikimybę savo artimui yra kaip savižudybė! Kaip aš galiu pažiūrėti į mergaitę ar berniuką, kuris jau visai neturi doros ir su visais seiliojasi? Kaip baisu, kad visą Ameriką dabar yra apsiautusias venerinės ligos! Tai palaido gyvenimo pasekmės. Mokyklose apie tą lytinį gyvenimą per daug pasakoja, jo nedraudžia, tad visai nenuostabu, kad mergaitės, dar nebaigusios nė mokyklos, jau tampa nėščios. Jaunas žmogus turi pirma išaugti, subręsti ir tik tada sukurti šeimą, kad ji po metų kitų nesugriūtų. Prieš vedybas nereikia jokių

bandymų, nes juk įstatymas reikalauja, kad jaunuoliai prieš vedybas eitų pasitikrinti pas daktarą. Renkantis gyvenimo draugą ar draugę, reikia studijuoti charakterį, dorą, sąžiningumą, darbštumą, o kūniški jausmai savaime prie visko prisiderins. Jei nebus sutarimo, tai grynai kūniška meilė šeimos neišlaikys. Tik tikėjimas ir dora nugali visas kliūtis ir veda šeimą prie gražaus sugyvenimo.

Gerų knygų skaitymas ir kiti naudingi užsiėmimai galėtų jaunimą atitraukti nuo palaido gyvenimo, deja, dabartinis jaunimas labai mažai gerų knygų teskaito. Reikėtų visokiais būdais jį prie to raginti ir skatinti, nes kas bus, kai morališkai supuvusi karta pradės valdyti pasaulį!"

O štai dabar pateiksime vieno dvasiškio, teologo, pastabas. Jis žadėjo parašyti šiuo klausimu ilgesnį straipsnį, bet dabar bent atkreipia skaitytojų dėmesį į vieną kitą tame jaunimo simpoziume pareikštą mintį. Jaunimo pareikštas mintis spausdiname kursyvu.

AR REIKALINGA BAŽNYČIA, AR UŽTENKA VIEN TIKĖJIMO?

1. Aš noriu Dievą garbinti arba, geriau sakant, pažinti taip, kaip man patinka. Man atrodo, kad tai yra grynai mano reikalas.

Toks atsakymas galėtų būti teisingas iš gerai išmokslinto tikėjimo ir religijos klausimuose asmens lūpų jo grynai asmeniškose, privačiuose santykiuose su Dievu. Tačiau yra ir viešas, visų bendras Dievo garbinimas, kurį kas nors turi tvarkyti. Katalikams tai tvarko Bažnyčios vadovybės atitinkamos instancijos.

Arba Dievas yra, arba jo nėra. Jeigu yra, tai negalima manyti, kad kaip kam patinka, taip galima jį suprasti, pažinti ir garbinti. Jį reikia pažinti tokį, koks jis yra. Bet tai ne kiekvienas pats sugeba, dažnai yra reikalinga kitų pagalba. Tokiu keliu, kaip kam patinka Dievą pažinti ir garbinti, nueita prie Bacho, Molocho, Veneros, Mitro ir kitokių dievo pažinimų bei garbinimų. Būtų klaidinga manyti, kad tokios klaidos buvo galimos tik praeityje. Jos galimos ir

dabar. Tad anas pradžioje minėtas tvirtinimas negali būti priimtas be sąlygų.

2. *Man atrodo, kad kiekvienam žmogui Dievas yra asmeninis, skirtingas.*

Ir šis tvirtinimas reikalingas patikslinimo. Dievas arba yra toks, koks yra, arba jo visai nėra. Jeigu nebūtų, tai nevertėtų apie tai nė kalbėti. Prileiskime, kad jis yra. Tada jis visiems ir kiekvienam yra tas pats ir toks pat, o yra nevienodas tik mūsų pažinimo būdas. Dievas savo esme ir būtimi toli viršija žmogaus protą, ir iki šiol dar nėra buvę tokio genijaus, kuris būtų apie Dievą viską pasakęs, kad jau niekas negalėtų pasakyti daugiau ir aiškiau. Galvoją žmonės gali daug ką naujo arba nors sau būdingo apie Dievą suprasti ir pasakyti, ko nėra kiti pasakę. Tad ne Dievas yra skirtingas, bet skirtingas yra žmonių supratimas.

Šią mintį teisingai yra išreiškęs ir vienas to simpoziumo dalyvis: "Bet kas yra Dievas? Jis yra meilė. Taigi kiekvienam žmogui, ar krikščioniui, ar budistui, jis yra tas pats". Taip, Dievas visiems yra tas pats, visiems jis yra Meilė, tik ne visi žmonės vienodai supranta ir nevienodai su juo santykiauja: vieni jį myli ir garbina, kiti juo nesidomi, o dar kiti jam piktžodžiauja.

3. *Visos tavo idėjos apie Dievą yra kilusios, santykiaujant su kitais žmonėmis. Kokios tavo idėjos apie Dievą galėtų būti, jeigu niekas tau apie jį nebūtų kalbėjęs?*

Ši nuomonė apie Dievo pažinimo būdus yra labai klaidinga. Juk kas nors pirmas yra pradėjęs kalbėti apie Dievą, kuriam joks kitas žmogus apie tai nėra kalbėjęs. Visada buvo ir dabar yra asmenų, ar juos vadintum filosofais, ar teologais, ar dar kitokiais vardais, pasakančių apie Dievą tai, ko jam joks kitas žmogus nėra pasakęs. Apie Dievą žmogui kalba ne tik kiti, bet jo paties protas ir pasaulis. Tas pradžioje paminėtas posakis gali būti teisingas tik iki tam tikro jaunuolio amžiaus. Jis gali būti teisingas ir labai mažai išsilavinusiam žmogui, kuris visko mokos tik iš kitų, o pats nieko nesugalvoja. Jeigu subrendęs žmogus sakytųsi tik tiek žinąs apie Dievą, kiek

yra girdėjęs iš kitų, tai jis viešai prisipažintų ne tik nesąs filosofas, bet ir nieko negalvojęs ir nemokąs skaityti iš pasaulio.

4. *Bažnyčia gal yra reikalinga tam, kuris jos nori, bet ne tam, kuris gali be jos apsieiti.*

Įdomu, kaip šių žodžių autorius apsirūpintų pvz. teologine doktrina, kas jam teiktų sakramentus? Tas posakis yra kelias ideologijos, vienus vedančios į pozityvistinę gnosticizmą, kitus į bedievybę, o dar kitus gal ir į stabmeldybę. Nenorinčiam nereikalinga ne tik Bažnyčia, bet nei mokslas, nei apamai koks nors žinojimas.

5. *Aš manau, kad yra visiškai nemoralu atiduoti savo laisvą valią kitam. Dievas negali atimti žmogaus laisvos valios ir ją atiduoti Bažnyčiai.*

Bažnyčia nė nemano atimti kurio nors ar visų žmonių laisvos valios. Valia turi būti vadovaujama proto, žinojimo ir žmogų saistančių tiesų. Bažnyčia tik moko protą, kaip įvairius klausimus suprasti ir kaip spręsti, o valią – kaip žmogui reikia elgtis. Kai įvairių laipsnių mokykloje jaunimas yra mokomas, kaip ką suprasti (matematikoje, fizikoje, chemijoje, medicinoje ir kt.), tai tokiu būdu iš jaunimo niekas neatima nei proto, nei valios, tik jis yra mokomas, kaip įvairius dalykus suprasti ir praktiškai vykdyti. Vien tik savo pastangomis jauni žmonės daug ko neatrastų, kas jau kitų seniai atrasta. Vietoje sėkmingo darbo gal įvyktų tik daug katastrofų ir būtų padaryta žalos taip pat ir kitiems.

6. *Bažnyčia yra žmogaus galvojimo priešas. Ji duoda taisyklių sąrašą: jas vykdyk, ir viskas bus gerai. Bet iš tikrųjų tai nėra taip paprasta. Pati Bažnyčia dabar persigalvoja ir daug ką keičia.*

Ir čia tinka tai, kas jau atsakyta į penktąjį pasisakymą. Argi būtų teisinga sakyti, kad universiteto paskaitos ir įvairūs darbai laboratorijose yra studentų galvojimo priešai? Kai jaunas žmogus pasisavina tai, kas per eilę amžių jau kitų atrasta ir ištirta, tai nereikia jam pačiam be reikalo smegenis džiiovinti. Jis gali ko nors kito ieškoti, kitus klausimus tyrinėti ir tokiu būdu daryti pa-

žangą. Panašiai yra ir su Bažnyčios moky-
mu. Ji parduoda tai, kas iki šiol yra patirta
ir suprata, bet nedraudžia visa tai toliau
vystyti. Bažnyčiai nėra reikalo šioje srityje
"persigalvoti", nes priešingai ji niekad ne-
galvojo. Jauni žmonės turėtų iš istorijos ži-
noti, kad ir mokyklų pradininkė buvo Baž-
nyčia, o ne valstybė ar kokios nors kitos
organizacijos. Senų laikų Bažnyčios įsteig-
tų mokyklų tikslas buvo tas pats, kaip ir
šiandien: išmokyti ne tik "senų taisyklių
sąrašo", bet paraginti ir auklėti protus, kad
jie surastų ir kitų naujų panašių ar skirtin-
gų taisyklių.

7. *Man nepatinka viena svarbiausių Bažny-
čios formų – mišios. Gal man patiks būti
tokiose mišiose, kur susirenka 20-30 pana-
šiai galvojančių asmenų, bet ką man duos
tos mišios, kuriose dalyvauja šimtai ir tūk-
stančiai įvairiausių man visai nepažįstamų
žmonių?*

Ar mūsų malda būtų tyli ir individuali,
ar bendra su kitais, aplink mane esančiais,
tai vis tiek ji bus *mano* pasikalbėjimas su
Dievu. Maldoje kalbuosi ne su draugais,
vienminčiais ar svetimais, o su Dievu. Taip
maldą supratęs, nėra skirtumo, ar šalia
manęs bus dvidešimt panašių galvojančių,
ar tūkstančiai visai man nepažįstamų. Rei-
kia skirti maldą nuo bendravimo su drau-
gais. Jeigu ir susitaręs su draugais kalbėsi
su jais bendras maldas, tai tavo malda tiek
bus malda, kiek tu kalbėsi su Dievu.

PRIEŠVEDYBINIS SANTYKIAVIMAS

1. *Manyčiau, kad meilė ir seksas nėra visiškai
tas pat, nors nematau ir didelės priešin-
gybės. Mano manymu, tie santykiai yra
aukščiausias meilės pareiškimas.*

Tarp meilės ir sekso skirtumas yra labai
didelis. Meilė yra noras ir siekimas gero ki-
tam, o seksas yra grynai fiziologinis jaus-
mas. Seksas gali būti drauge su meile, bet
gali būti ir visiškai be jokio meilės parody-
mo, ieškant tik sau kūniško pasitenkinimo.
Tai yra grynai egoistinis malonumo ieško-
jimas. Seksas, atskirtas nuo meilės, gali
kitą net labai įskaudinti. Tokiais atvejais
seksas ne tik nėra tas pat, kas meilė, bet

yra kito asmens (taip gali būti ir vedusiųjų
gyvenime) išniekinimas, išprievartavimas
grynai savo egoistiniam fiziologiniam ma-
lonumui. Seksu be meilės žmogus gali save
pastatyti žemiau už gyvulį. Tai toks yra
skirtumas tarp meilės ir sekso.

2. *Bažnyčia leidžia naudotis sąžine, bet
drauge ir duoda įsakymus. Man atrodo, kad
tai nesuderinama.*

Bažnyčia ne tik leidžia, bet ir liepia nau-
dotis sąžine. Bet kas yra sąžinė? Tai nėra
asmens palaidas galvojimas ar užgaidos,
bet proto sprendimai pagal mane saistan-
čias normas. Savo profesijos, luomo ir pa-
reigų normas mes privalome žinoti ir pa-
gal jas elgtis. Sąžinė gali būti teisinga ar
klaidinga. Už klaidingą sąžinę asmuo gali
būti kaltas apsileidimu ir ignorancija –
nežinojimu privalomų žinoti dalykų. Jis ga-
li būti ir nekaltas tada, kai ko nors nežino
ne iš savo kaltės. Tad Bažnyčios mokymas
ir įsakymai nėra nesuderinami su sąžinės
laisve. Bažnyčia tik padeda žmonėms, kad
jų sąžinės būtų teisingos.

3. *Mano nuomone. Bažnyčia yra tarpininkė
tarp žmogaus ir Dievo, bet ne tarp dviejų
žmonių. Tad šiame klausime turėtų leisti
apsispręsti patiems žmonėms. Taip būtų lo-
giškiau.*

Bažnyčia nei leidžia, nei neleidžia, tik
moko ir aiškina. Argi būtų "logiškiau", jei-
gu Bažnyčia visai nesikištų į vagysčių,
žmogžudysčių ir išprievartavimų klau-
simus? Juk visi šie reikalai paprastai įvyksta
tarp dviejų ar daugiau asmenų, bet ne tarp
žmogaus ir Dievo.

Gal dalis mūsų dabartinio jaunimo yra
pasimetę seksualinės srities klausimuose
dėl to, kad laikraščiai, filmai, knygos ir mo-
kykla labai daug kalba grynai apie biolo-
ginę seksualinės srities pusę, bet visiškai
užmiršta paminėti, kuriems aukštesniems
tikslams visa tai Tvėrėjo yra duota. Tad
auklėtojai, kunigai, organizacijų vadovai
turėtų daugiau apie tai kalbėti ir nesiteisin-
ti, kad apie tai kalbėti nėra jokio reikalo,
nes "jaunimas dabar jau daugiau žino, ne-
gu mes patys". Taip, jis daug žino, bet ne
tai, ko reikia.

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Patarėjas – PROF. PETRAS JONIKAS

ATSTOVAUTI KAM, O NE KĄ

Daugelis yra įpratę taip sakyti: *Suvažia-vime jis atstovavo mūsų organizaciją. Ne-atvykus pirmininkui, jį atstovavo vicepir-mininkas.* Tai yra netaisyklingi pasakymai, nes veiksmožodis *atstovauti* yra vartojamas ne su galininku, o su naudininku. Taip nu-rodo lietuvių kalbos žodynai, taip mokė ir J. Jablonskis, pateikdamas tokius pavyzdžius: *Vienas atstovauja meilei, o kitas – kerštui. Jų sūnelis atstovauja geriausiam mūsų jau-nimo sluoksniui. Kaip ilgai jis jiems tarna-vo, atstovavo?* (Žr. J. Jablonskis, Raštai, V t., Kaunas, 1936 m., 7, 28 p.). Tad ir aukš-čiau minėti sakiniai taip taisytini: *Suvažia-vime jis atstovavo mūsų organizacijai. Ne-atvykus pirmininkui, jam atstovavo vice-pirmininkas.*

PRIELINKSNIO S U VARTOJIMAS

Prielinksnis *su* lietuvių kalboje vartoja-mas su įnagininku. Čia reikia skirti du šios konstrukcijos vartojimo būdus; draugės įna-gininką ir priemonės įnagininką. Bet pir-miausia reikia prisiminti, kad seniau tiek draugės, tiek priemonės įnagininkas buvo vartojamas be prielinksnio. Pr. Skardžius sako, kad "daugumas dabartinių prielinks-nių senų senovėj buvo vartojami visai ki-tam reikalui, ir su tais daiktavardžiais, su

kuriais jie dabar siejami, tuomet nieko bendro neturėjo: atskiri daiktavardžių links-niai galėjo ir be jų visai aiškiai žymėti rei-kiamus santykius sakiniuose. Pvz. dar ir dabar mūsų kalboj pagrindas arba priežas-tis kartais reiškiamą vienu įnagininku: žmonės miršta *badu*; medžių šakos *obuo-liais* lūžta; visi leipsta *juokais*; jis negalėjo kalbėti *verksmu*; širdis *gailesčiu* plyšo; miežis *tankumu* neturi kur dėtis; jis *tinginiu* nepaeina, ji *piktumu* nesitveria ir kt. O se-noviniuose raštuose dar randame ir tokių pavyzdžių: vanduo ir žemė *karščiu* ištirps (Bretkūno Post.); kas kardą ima, tasai *kardu* prapuls (t. p.) ir kt. Dabar jau daug kur pasakome: žmonės miršta *nuo bado* (iš *bodo*); visi leipsta *iš juoko* (nuo *juoko*); jis negalėjo kalbėti *iš verksmo* (plg. *iš džiaugsmo*); širdis *iš gailesčio* (nuo *gailes-čio*) plyšo; jis *iš senumo* nepaeina; kas su kardu kariauja, tas nuo *kardo* ir žus, ir t.t. (Gimt. K., 1960 m., 49-50 p.).

Tą pat galima pasakyti ir apie prielinks-nį *su*. Seniau buvę neprielinksniniai drau-gės ir priemonės įnagininkai ilgainiui buvo pradėti vartoti su prielinksnio *su*. Pirmiau-sia ėmė virsti prielinksnine konstrukcija draugės įnagininkas. J. Bretkūnas savo raš-tuose dar vartoja draugės įnagininką be prielinksnio: *Jis atėjo Jeruzoleman didžiu*

pulku. Tu ateisi manęsp kardu, ragotine ir skydu. Dabar jau, tur būt, niekas taip nepasakytų. Šiuos sakinius dabar jau mes vartotume su prielinksniu: *Jis atėjo Jeruzoliman su didžiu pulku. Tu ateisi pas mane su kardu, ragotine (=ietimi) ir skydu.* Šiandien draugės įnagininko neprielinksninė vartosena yra beveik išnykusi, išskiriant tik vieną kitą retai tevertojamą išsireiškimą, pvz.: *Ėjo žąsimis geninas, lazda nešinas* ir pan.

Priemonės įnagininkas taip pat seniau buvo vartojamas tik be prielinksnio, bet dabar jau kartais pradedama vartoti ir su prielinksniu. Vis dėlto bendrinėje kalboje dar yra linkstama jį vartoti be prielinksnio. Paprastai mes sakome: *atvažiuoti traukiniu, rašyti plunksna, kirsti kirviu, piauti dalgiu.* Tačiau jau kai kurie kalbininkai nelaiko klaida pasakyti: *atvažiuoti su traukiniu, rašyti su plunksna, kirsti su kirviu, piauti su dalgiu.* Nors kalboje yra tendencija pereiti prie prielinksninių konstrukcijų, bet neatrodo, kad priemonės įnagininkas jos visur išgalėtų. Neprielinksninės konstrukcijos paprasčiau išreiškia norimą mintį ir apsaugoja nuo neaiškos dviprasmiškos reikšmės. Juk tikrai galima dviprasmiškai suprasti tokius sakinius: *Jis atvažiavo su arkliu* ir *Jis atvažiavo su broliu.* Tad bendrinėje kalboje yra labiau rekomenduotinas priemonės įnagininkas be prielinksnio su.

KAI KURIE NETAISYKLINGAI RAŠOMI ŽODŽIAI

Čia suminėsime kai kuriuos labai dažnai spaudoje netaisyklingai rašomus žodžius. Netaisyklingas žodis rašomas didžiosiomis raidėmis, o taisyklingas – mažosiomis.

KELETA – keletas. Būtų netaisyklinga sakyti: *Po keletos dienų, po keletos minučių.* Reikia sakyti: *Po keleto dienų, po keleto minučių.*

ABIEMS – abiem. Čia yra dviskaita, todėl naudininko linksnyje nėra s.

KUBINIS – kubinis.

BŪRIUOTI – buruoti.

LIUDYMAS – liudijimas.

LIUDYTI – liudyti.

APIBUDINTI – apibūdinti.

NERŪDYJANTIS – nerūdijantis.

SUTRŪNYJUSI – sutrūnijusi

TRYSE – trise.

MŪGĖ – mugė.

SUŽIŪRO – sužiuro.

DUOSNUS – dosnus.

SENAI AR SENAI?

Mes taip rašome: *Seniai, labai seniai gyveno diedukas ir bobutė. Jau labai seniai jis išvažiavo.* Pasitaiko nemaža žmonių, kurie mano, kad čia reikia rašyti *senai*. Bet šis žodis visai ką kita reiškia. Galima jį vartoti tokiuose sakiniuose: *Jis labai senai atrodo. Vaikas senai (kaip senis) nukalbėjo.* Tad matome, kad šie du žodžiai turi skirtingas reikšmes.

KAI KURIOS SKAITVARDŽIŲ PROBLEMOS

Daugeliui vis dar sunku atsiminti, kad kiekiniai skaitvardžiai nuo vienuolikos iki devyniolikos galininko linksnyje neturi vadinamosios nosinės. Tad reikia rašyti: *Metai turi dvylika (ne: dvyliką) mėnesių. Aš jam daviau penkiolika (ne: penkioliką) dolerių.*

Bet kai kurie mano, kad taip rašomas ir žodis *pora*. Tai klaidingas manymas. Pora galininke rašomas su "nosine", pvz. *Jis man pateikė porą klausimų.*

Savo esme filosofija ir poezija yra tas pats dalykas. Iš jų abiejų gema esmės pasauliai, tikresni vi bet kurią neesmine realybe. Jeigu būtų kūrybiškai pavadinsime, pasigaudami *v a i z - d i n i o* prado žodyje – turėsime *p o e z i j ą*. Jeigu tą pačią būtų kūrybiškai pavadinsime, pasigaudami *s a v o k i n i o* prado žodyje, gausime filosofiją. Poezija ir filosofija yra dvi to paties dalyko pusės. Surištos savo pagrindu ir savo esme, jos persiskiria tik išviršiniuose objektyviniuose savo pavidaluose.

Rilkės pergyvenimas virsta skambiais eilėraščiais, o Heideggerio – sunkiai skaitomu filosofiniu veikalu.

A. Maceina

PARTIZANIŠKAS ROMANAS JAUNIMUI

D. BINDOKIENĖ

Nedaug mūsų rašytojų, kurių stilius yra toks savitas, kad kiekvienas bet kurio kūrinio sakinytis yra tarytum autoriaus autografas, iš kurio jį lengva atpažinti. Aloyzas Baronas yra vienas iš tokių kūrėjų. Tas jo "baroniškumas", už kurį daug kartų buvo pagirtas ar papeiktas kritikų, yra paprastai ryškus ir visuomet pažįstamas. Tačiau naujame romane "Vėjas lekia lyguma", kuriame nagrinėjama ir aprašoma partizaninių kovų laikotarpis. Baronas tarytum "apgauja" skaitytoją, atsižadėdamas įprasto žodinio, "pafilosavimo" ir padvelkdamas ryškiu naujumu. Gal būt, tema, kuria rašoma, yra taip didinga, kad jos šešėlyje pats autorius tarsi išnyksta, leisdamas įvykiams riedėti ir veikėjams veikti visai savarankiškai. Tačiau dalį mįslės atmena ir pati romano dedikacija: "Esamiems ir būsimiems šešiolikmečiams, kad atsimintų, kaip lietuviai gynė brangiausią Tvėrėjo žmogui duotą turtą - laisvę". Taigi, romanas taikomas jaunimui, kuris tebesižavi didžiais žygdarbiais, narsa, herojais; kuris supranta, ką reikia nenusilenkti, nepaklusti, kovoti. Tam mūsų jaunimui gyvu pavyzdžiu pernai iškilo lietuvių jūrininko S. Kudirkos heroizmas, kuris per trumpą laiką šimteriopai ryškiau atskleidė eilinio lietuvių drąsą ir laisvės troškimą, negu tėvai ir mokytojai

galėjo parodyti ilgų metų darbu. Tas jaunimas labai atviromis širdimis priims ir "Vėjas lekia lyguma", visai neklausinėdamas, ar tai autentiški įvykiai, ar taip buvo, ar nebuvo.

"Vėjas lekia lyguma" neturi nė vientiso turinio, nė pagrindinių veikėjų. Tai partizaninių kovų skerspiūvėlis, primygtinai pakišęs po skaitytojo akimis įvykius, kuriuos jis, po daugelio metų patogaus laisvės gyvenimo, kartais mėgina nuskaityti į kažkokias tautosakines legendas. Barono partizanai, kuone įrėmę ginklą į krūtinę, priverčia grįžti ir prisiminti beveik antžmogišką heroiskumą nelygioje kovoje. Ar ta kova buvo motyvuojama tik tėvynės meile, ar neapykanta priešui, ar pagaliau kitokios išeities neturėjimu, gyvenimo sąlygoms pasikeitus, — nesvarbu. Juk žmonės, kurie kovojo partizanų eilėse, buvo įvairių profesijų, amžiaus, išsilavinimo, pažiūrų. Kiekvienas, išėjęs partizanauti, automatiškai netapo šventuoju ir nebuvo išlaisvintas iš visų ydų ir būdo keistenybių. Miško brolių eilės sujungė visus tam pačiam tikslui — kovoti su priešu. Dažnai tas priešas negalėjo suvokti šitos kovos prasmės ir motyvo, kuris varė žmones pačiame gyvenimo žydejime į tikrą mirtį, kaip negalėjo suprasti senosios Romos imperijos valdovai, kodėl krikščio-

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

ŽYDI OBELYS SENUKO SODELYJE

Pensininko Adomo Tomkevičiaus, gyvenančio Drevernoje, sodelyje rugsėjo mėnesį ėmė žydėti antaninės obelaitės, nors ant kitų šakų jau noko obuoliai. A. Tomkevičiaus artimesni ir tolimesni kaimynai plaukia pasižiūrėti tokių "dyvų".

nys žygiavo dainuodami į arenas, kur jų laukė alkani liūtai. "Kas juos verčia mirti, kas juos verčia taip kovoti?" (16 psl.) stebėjosi pulkininkas Burlitskis, kuriam buvo pavesta partizanų naikavimo darbas. Tas negalėjimas logiškai išsiaiškinti ir suprasti Burlitskiui iššaukdavo prietaringą, beveik vaikišką baimę, kuri vertė jį savo pareigomis pasišlykštėti, o vėliau net pabėgti į Vakarų.

Šalia kruvinų kovų žiaurumo (kuris jaunimui skiriamoje knygoje galėtų būti mažiau detalizuotas), yra švelniai idiliškų miško vaizdų. Šalia Aitvarų, Uosių, Ažuolų ir visų kitų, atkakliai kovojusių, narsuolių, stovi meniškos sielos Mikalojus, kurio išdrožinėto skulptūrėlių veiduose vis atsispindi Sibirian išvežtos mylimosios bruožai. Tačiau Mikalojaus švelnumas turi humoristinio užsispyrimo bruožų, kada jis kiekviename žygyje nukautus rusų lavonus apkaisto rašteliais: "Jūs visus ištiks toks likimas, nes čia mūsų žemė". Rašteliuose išpiešti Gedimino stulpai pulk. Burlitskiui

O KAS LIKO MIŠKUOSE,

Pereita vasara Lietuvoje buvo kaitri, lietaus mažai – tinkamiausias oras poilsiautojams, atostogautojams ir turistams į gamtą išvilioti. Spėjama, kad tokių pramogautojų šią vasarą praėjo rekordinis skaičius ir ne Vien tik lietuvių, bet svečių iš visų

primena kartuves ir veltui jis mėgina Mikalojų sučiupti.

Nors romano įvykiai baigiasi skaudžiai, kaip ir visos partizanų kovos, didvyrių kraujui išsekus ir laisvojo pasaulio sąžinėms miegant, skaitytojui nelieka tik beviltiška, slegianti nuotaika. Partizanai žuvo ar buvo priversti kovą nutraukti, bet jų dvasia tebeskrieja kraštu, tarsi vėjas lyguma, ir žadina visus, ką tik paliečia, tėvynės meilei, kelia viltį, kad ta tėvynė bus laisva.

Knyga skaitoma lengvai, veiksmas joje greitai besikeičiantis, nepertraukinėjamas ilgais aprašymais, todėl "Vėjas lekia lyguma" turėtų būti įtrauktas į būtinus visų 8-ųjų ir 7-ųjų Aukštesniųjų lit. mokyklų klasių skaitinius, kad ir per mūsų atžalyną pūstelėtų nors dalelė to tėvynės meilės bei pasiaukojimo vėjo.

Aloyzas Baronas. "Vėjas lekia lyguma". Romanas. Išleido "Laisvosios Lietuvos" knygų leidykla. Spaudė "Draugo" spaustuvė Čikagoje. Viršelį Kazio Veselkos. Kaina 4 dol.

"broliškų respublikų". O kas liko rudeniui prasidėjus? Miškuose, paežerėse ir kitose gražesnėse gamtos vietose palikti šiukšlynai – buteliai, konservų dėžutės, popiergaliai, bet labiausiai besirūpinančių gamtos grožio išlaikymu rūpestį kelia įvairūs plastikiniai gaminiai, kurių vis gausėja atmatose, kurių neėda nė rūdys, nesunaikina puvimas.

RESTAURUOJAMA KAUNO ROTUŠĖ

Kauno rotušė, vadinta romantišku "Baltojos Gulbės" vardu, pradėta restauruoti: sutvirtinami pamatai, naujai uždengiamas stogas raudonomis čerpėmis, kai kurios medinės dalys pakeičiamos gelžbetoninėmis, nes metų eilės tą "Gulbę" gerokai apipešiojusios. Darbas numatomas baigti dar šiais metais. Tada "Baltoji Gulbė" taps Santuokų rūmais.

MUZIEJUS POETO ATMINIMUI

Šiais metais sukanka antros metinės nuo poeto Teofilio Tilvyčio mirties. Toms metinėms paminėti Tauragnuose atidarytas memorialinis muziejus, kuriame sudėti poeto rankraščiai, jo redaguoti laikraščiai, nuotraukos, laiškai ir kiti asmeniniai reikmenys.

TŪKSTANTASIS MUZIKAS

Mokslo metams pasibaigus, š. m. birželio mėn. Vilniaus J. Tallat-Kelpšos aukštesniojoje muzikos mokykloje įteiktas tūkstantasis diplomai.

PUODU MUGĖ

Pirmoji Lietuvoje puodų mugė įvyko Šiauliuose šią vasarą. Už geriausių ir etnografiškai autentiškiausių puodų, o taip pat už originalių pavyzdžių pritaikymą serijinei gamybai buvo paskirtos premijos.

DAR APIE MUZIKUS

Valstybinę konservatoriją šiais metais baigė gausus būrys jaunųjų muzikų ir muzikos žinovų. Daugiausia specialistų (18) paruošė styginių instrumentų katedra. Dar išleista 14 pianistų, 6 pūtikai, 12 choro dirigentų, 5 soliniai dainininkai, 5 muzikos

teoretikai ir 24 jaunuoliai, baigę neakivaizdinį skyrių. Visi jaunieji muzikai jau įsijungę į įvairius praktiškus darbus.

SENIAUSIAS AUDINYS

Baltijos pajūryje, vadinamojoje Šventosios akmenų amžiaus stovykloje, kurioje jau ketveri metai vyksta archeologiniai tyrinėjimai ir atrandama daug vertingų senovės lietuvių paminklų, surasta seniausio audinio likučių. Audinys yra iš III tūkstantmečio pr. Kr. Surasta tik mažutė, 6 cm. ilgio ir 2,5 cm pločio skiautėlė, buvusio kažkokio drabužio dalis, tačiau iš jos nesunkiai nustatyta audimo technika ir siūlų kokybė. Audinys pagamintas ne iš siūlų, nes lietuviai tuomet dar nebuvo žemdirbiai ir pluoštinių augalų nežinojo, bet iš labai plonų liepos karnų, apmestų ant lentelės su dviem skylutėmis. Tai pats primityviausias vytnis audimas, užimęs tarpinę vietą tarp pyrimo ir audimo.

VYSK. ANTANO BARANAUSKO RAŠTAI

Garsiojo "Anykščių Šilelio" autoriaus vysk. Antano Baranausko raštai dviem tomais išleisti "Vagos" spaustuvės Vilniuje. Raštų I ir II tomas paruoštas R. Mikšytės.

TALENTINGA DAILININKU ŠEIMA

Kai prieš šešerius metus dailininkas Algirdas Steponavičius už K. Kubilinsko "Varlės karalienės" iliustravimą buvo apdovanotas tarptautinės knygos meno parodos Leipcige aukso medaliu, buvo pradėta tartum Steponavičių šeimos aukso medalių rinkimo tradicija. 1969 ir 1971 m. buvo apdovanota jo žmona grafikė Birutė Žilytė (apie tai jau rašėme "Laiškuose") už iliustracijas vaikų knygoms, o dabar Slovakijos mieste Martine surengtoje tarptautinėje vaikų piešinių folkloro temomis parodoje didžiuoju prizu apdovanota Daina Steponavičiūtė, Dailės instituto studentė.

MIRĖ VAIKAMS KNYGŲ AUTORIUS

58-rių metų sulaukęs, Vilniuje rugsėjo mėn. mirė daugelio knygų vaikams autorius Petras Kondratas. Rašytojo kelią pradedęs maždaug prieš 30 metų, rašė eilėraš-

FILMŲ APRAŠYMAI

Didžiai Gerbiamas Redaktoriau,

Nuo pat šių metų pradžios dėl tam tikrų priežasčių negalėjau perskaityti gaunamos spaudos ir jei nebūčiau išpiovusi piršto, tur būt, taip ir būtų likę. Ėmiau skaityti atsilikusius "L. L." numerius ir labai nustebau perskaičiusi Marijos Smilgaitės "Love Story" filmo kroniką (žiūr. "L. L." š. m. balandžio mėn.). Kalbėti dabar apie šį praėjusi filmą, kuri tikriausiai jau bus matę, jei ne visi, tai daugumas "L. L." skaitytojų, būtų lyg ir per vėlu, juoba, kad Smilgaitė jį pristatė gan patraukliai. Vadinas, šaukštai būtų kaip ir po pietų, bet nutylėti irgi nesinori, nes autorė nei žodelyčiu nepriminė dalykų, kurie mums kaip tik aptemdė ne tikrai pati filmą, bet dar ir sekmandienio popietę. Sutinkame su autore, kad ar-

tikus ir apsakymėlius, bendradarbiaudamas daugelyje prieškarinių bei pokarinių laikraščių ir žurnalų. Atskiromis knygelėmis išleista "Aš buvau alkanas", "Adelė šeimininkė", "Algis tinginėlis", "Gerųjų fabrikų šalis" ir kt.

LIETUVOS METRIKOS KOPIJA

Lietuvos Archyvų valdyba rūpinasi didžiosios Lietuvos Metrikos – "Acta Magna Ducatus Lituaniae" nukopijavimu: daromi mikrofilmai, kurie vėliau bus perkeliami ant popieriaus ir sudarys natūralaus dydžio knygas. Metriką sudaro 662 knygos, kurių nufilmuota jau 148.

tistų vaidyba gera, kad yra gražių scenų ir kad filmas yra iš šių dienų. Tačiau peršasi mintis, kad M. Smilgaitė taip pat yra šių dienų žmogus arba dar amžiumi labai jauna, nes mums, kurie jau esame perkopę per 42 m. ir dar turime bei laikomės tam tikrų moralinių principų, toks filmo pristatymas, neminint jo negatyviosios pusės, atrodo, yra netikslus ir nepilnas.

Tai tiesa, kad žodžiai "Ką gali pasakyti apie 25 m. mirusią mergaitę? Tai, kad ji buvo graži, mylėjo Mozartą, Bachą, Beatles ir mane", – buvo įspūdingi, bet jie atsimušė į grubius mūsų ausiai filmo herojaus žodžiais ir prarado tą grožį ir reikšmę. Oliver, pasakodamas Jennifer apie savo tėvą, vadina jį ne tėvu, bet "son of a bitch". Jinai gi savąjį – pirmuoju vardu, mat, demokratiška ir gal modernu. Tai tiesa, kad Jennifer stengėsi juos sutaukyti, t. y. Oliver ir jo tėvus, bet taip pat tiesa, kad ji jų dar nepažinusi nesidrovi kalbant vadinti jo tėvą tuo pačiu "famillarišku" (son of a bitch) vardu. Filme tokių "gražių" žodelių, kaip šis, ir dar "gražesnių" pasitaiko šen bei ten.

Jiemdviem susitikinėjant, jis ima ir užklausia jos ūmai: "Kodėl eini su manimi?" Jennifer, net nemirktelėjusį, atsako: "I love your body". Atseit, ne tave, ne dėl to, kad tu man patinki ar įdomus esi, ar kas nors panašaus, bet tik taip visai paprastai ir nuogai: "I love your body". Aišku kaip diena – tokie realūs žodžiai mus apstulbino, o, rodos, nesame kokie nors puritonai! Sekančioji scena – abu išimylėjusieji jau raitosi lovoje. Vadinas, modernu, "premarital sex" čia reikalingas. Na, ir po to jis veda ją pas savo tėvus susipažinti. Nebuvo kalbama apie jokiais vestuves, bet,

matyti, pagal autorę taip reikėjo suprasti, nes ši meilės afera apvainikuojama judviejų vedybomis. Ceremonija vyksta draugų bute, draugams ir Jennifer tėvui stebint, aišku be kunigo. Jinai su patrauklia puokšte gėlių atsistoja prieš jį, rimtai ir romantiškai viens antram taria priesaikos ir meilės žodžius. Tuo momentu galvojau apie tuos jaunuolius, kurie godžiai gauda naujoves ir visas madas – jie, be abejo, pasinaudos ir šito stiliaus vestuvėmis.

Toliau seka judviejų gyvenimas drauge, kuri aprašė M. Smilgaitė, na, ir jos liga bei mirtis... Tuo tarpu, kai šalia sėdintieji “teenagers” šluostėsi ašaras, man šita scena priminė (atleiskite už grubumą) šuns pabaigą. Nes kiekvienas žmogus, bus jis tikintis ar ne, senas, jaunas, ar visai kūdikis, šioj lemtingoj gyvenimo valandoj pajaučia širdimi ir mintimis, kad jis stovi ant slenkščio į anapus... o tenai Dievas... pomirtinis gyvenimas... ar nežinomybė. Gali būti geriausias ir drąsiausias, o baimė yra – tai kiekvieno žmogaus dramatiškiausioji gyvenimo valanda, neišsakoma žodžiais. Todėl sakau, kad man jos mirtis priminė šunį, kuris šioj valandoj glaudžiasi prie savo pono kojų, lyg pagalbos ieškodamas ar atsisveikindamas tą poną, kuri jis labiausiai mylėjo, buvo jis jam geras ar ne, bet buvo jo ponas – šuo neturi sielos, ir jo gyvenimas baigtas pilna to žodžio prasme.

Vyras, išėjęs iš kino, tarė: “Nei tu mane daugiau vadink į tuos kinus, nei ką. Šių dienų filmams gaila laiko ir pinigų”.

Man buvo kartu širdyje, gaila popietės ir praleisto laiko eilėje, gaila to jaunimo, kuris tikrai nepripažįsta jokio autoriteto, kaip Dievo, tėvų, bažnyčios. Jaunimas turi savo pasaulį, paremtą savimeile ir “mind your own business”. Gaila tų, kuriems gyvenimas užsibaigia kaip šuniui – kūnas puvimui, o ne prisikėlimui. Aš tą filmą pavadinau “A sad story”.

Regina Kutka

APIE RŪKYMĄ

Didžiai Gerbiamas Redaktoriau,

Perskaičiusi “Laiškuose” apie rūkorus ir rūkores, labai apsidžiaugiau (žiūr. “L. L.” 1971 m. liepos-rugp. mėn.). Ir aš tos nuomonės, kad mūsų laikraščiai turėtų daugiau apie tai rašyti – rūkantieji žinotų, ką nerūkantieji apie juos galvoja ir ypač tai, kad šitie žmonės yra nuolat anujų prievartaujami. Ar žino jie, kad ne-

rūkančiųjų uoslės daug jautresnės? Žmonės, kurie nerūko, tam turi rimtų priežasčių ir todėl artimo meilės ir mandagumo vardan į juos turėtų būti atsižvelgta. Taigi, vieni nerūko, nes jiems tas kvapas ir dūmai nėra malonūs, kiti sveikatos ir higienos sumetimais, na, ir, tur būt, mažiausias procentas nerūko dėl taupumo. Anot Ann Landers, neturi tiek pinigų, kad juos galėtų deginti. Vieniems cigarečių dūmai graužia akis, kitiems galvą skauda, dar kiti čiaudo, o taip pat esama ir alergiškų žmonių. Pastarieji rimtai dėl to kenčia.

Jautresnės uoslės. Tiesą pasakius, cigarečių dūmai man visada graužė akis ir nepatiko jų kvapas, bet prie jų buvau “pripratusi”. Buvau labai įžeista, kai kartą vos įžengusi draugė stabtelėjo prieangyje ir gaudydama orą, lyg žuvis išmesta iš vandens, tarė: “Tai tavo vyras rūko? Na žinai, kai įeini į rūkančiųjų namus, tai negali pernešti to sunkaus kvapo”. Jutau, kad paraudau nuo jos žodžių. Tu šitaip man pasakyk – galvojau ir galvojau. Aš, kuri visuomet gaunu komplimentus už namų tvarką ir švarą; pas mus langai plačiai atdari, o žiemą stropiai vėdinama, – o ji šitaip pasakė...

Kuomet susilaukėme dukrelės, ir anoji paūgėjusi nuolat skundėsi ir ašarėles braukė, nepakęsdama dūmų, vyras metė rūkęs. Galutinai visgi nemetė, bet mūsų išganymui neberūko namuose – rūko kompanijoje arba gatvėje. Po kelių mėnesių pajutau, kaip mano uoslė paastrėjo; žiūrėk – bažnyčioje atsistojus šalia rūkančiojo, vos nealpsiu nuo tabako kvapo; grįžus iš rūkančiųjų kompanijos, nepernešu savo rūbų kvapo; na, o ką ir bekalbėti, kai įeini į rūkančiųjų namus!.. Tik dabar supratau, kad ta mano draugė tiesą kalbėjo. Kiek skundų tenka išgirsti iš nerūkančiųjų pusės, kaip šeiminkės po tokių svečių vėdina savo namus, juos purškia. Viena pasakoja sudeginusi 700 dol. vertės stereofoną. Sako, išėjo svečiai, atidariau langus – išsivėdinimui, šalčio priėjo, o kvapas liko; turėjau galiuką žvakutės, padėjus ant lėkštutės, uždegiau ir pastačiau ant stereofono ir išėjau minutėlei į rūšį; vyras užkalbino ir užtrukau ilgėliau. Grįžtu – gi dega!

Aną kartą užėjo maloni porelė pas mus. Rodos, temom nebūtų galo, bet kad jie rūkė, tai rūkė! Pagaliau pradėjau čiaudėti ir čiaudėti, o jie su užuojauta man pranašavo slogą. Negi pasakysi žmogus, kad ne sloga, bet jūsų dūmeliai man tokį nepatogumą teikia?

Viena studentė man prisipažino, kad ėmė rūkyti vien dėl to, kad „all the kids smoke“, ir kad nepernešdavo dūmų kvapo, bet dabar, kai pati rūkanti, tai to nebejaucianti. žodžiu – „išsigydė“.

Nerūkantieji prievartaujami. Žiūrėk, nueini į koki posėdį, balių ar šiaip subuvimą ir išgirsti maždaug tokias pastabas: „Koks sunkus oras! Ar ši patalpa vėdinama? Vai, kiek čia dūmų, uždusti galima! Tokiame ore ir kirvis kabotų. Vai, kaip akis graužia, truputi išeisiu lauk. Gal čia būtų galima atidaryti langus?“ Tokios ir panašios pastabėlės yra dažnos, bet ar kas į jas kreipia dėmesio?

Kartą viename baliuje susėdome prie to paties stalo veik visi nerūkantieji. Po tam tikro laiko, kai dūmeliai ėmė daryti savo – pasigirdo įprasti skundai. „Tiesiog sunku suprasti, kad šiais laikais, kai taip dažnai rašoma apie rūkymo žalą, vis dėlto rūkančiųjų skaičius nemažėja! – prašneko senyvo amžiaus moteris.

– Man tai rūkantieji žmonės primena mažus vaikus, kuriems dar vis tebereikia čiulpučių, – įsiterpė kita.

– Kaip aš kenčiu nuo to rūkymo, kas žino! Aš net manau, kad pasaulyje, tur būt, nėra tokio žmogaus kaip aš, kuris taip neapkęstų šito nešvaraus įpročio, gal dėl to, kad aš esu alergiška cigarečių dūmams ir dėl to labai kenčiu. Nuo žmonių gi neužsitversi, mano draugai tai žino ir mano namuose nerūko, bet kai išeini kitur, tai šypsodamas kenti... Parėjusi iš baliaus, skubu rūšin, nusivelku rūbus ir sumetu į skalbiamąją mašiną. Suknelė arba eina į valyklą, arba lauکه kabo kelias dienas. Šukuosena man telaiko tam baliui arba tam vakarui, nes parėjus išsimaudau ir galvą išsiplaunu, kad nesusirgčiau. Taip, tokios išeigos man brangiai kainuoja, – gana svariai argumentavo ši ponija.

– Mano nuomone, moteris moteriškesnė ta, kuri nerūko. Matote, cigarečių kvapas vyrui nekenkia, jis tam ir vyras, kad vyriškai kvepėtų, bet jau moteriai tai didelis nuostolis, – tarė stambokas, gražių bruožų vyras. Labai nuoširdžiai ir karštai pritarė jam jauna elegantiška moteris. Jos pastaba buvo labai jau tipiška:

– Aš panašiai, kaip ir jūs, galvoju; moteris turi kvepėti švara ir kvepalais, nors, tiesa, ne visos moterys kvepalus vartoja, bet aš juos labai mėgstu ir todėl kartą, netekus kantrybės, išliejau pykčio tulžį vienam savo giminaičiui.

Mes jį visur vežiodavome, nes tuo laiku jis neturėjo savo automobilio. Jis nuolat rūkė, ir mes, sukandę dantis, kentėjome. Stovime lauke, kalbamės, vos įlipęs automobilin, išsitraukia cigaretę ir užsirūko. Neiškenčiau ir maloniai paprašiau mašinoje nerūkyti. „Tai aš atidarysiu langą“, buvo jo greitas atsakymas. Mudu su vyru tylėjome nepatenkinti. Tas tęsėsi nekurį laiką ir vieną gražią dieną nepajutau, kaip aš piktai jam išrėkiau: „Ar nematai, kad esu išsipuošusi, išsimaudžiusi, išsiskvepinusi ir ką tu iš manęs padarei? Kvepiu kaip rūkyta dešra; esu moteris ir noriu kvepėti, bet tik ne dūmais, supratai?“ Pasipylė juokai. Juokai tai juokai, bet apie rūkymą nerūkantiųjų namuose ar automobilyje neturėtų būti nė kalbos.

Prieš gerą dvidešimt metų kažkur buvau skaičiusi, kad nemandagiausi sutvėrimai pasaulyje – tai rūkančios moterys. Ten buvo rašoma, kad moterys rūko visur ir visada, nieko nebodamos, nieko neatsiklausdamos. Sakykite, kas iš vyrų drįstų savo viršininkui dūmus pūsti panosėn? Būtų rūkantis jis ar ne, vyriškis palauktų pirma viršininko mosto, ar tas išsiims cigaretę bei pasiūlys ar ne. Moteris to neboja – ji juos leidžia ne tik tai savo nerūkantiui viršininkui į akis, bet kolegai ar net dvasiškiui, dėl to visai nesijaudindama. Ją matome rūkančią ne tik tai elegantiškoj kavinėj, bet jina rūko, eidama gatvę, grindis plaudama ir gaminama maistą. Matome ją rūkančią nėštumo metu, nuotakos rūbuose, ir visa tai ją daro grubią bei vulgarią.

Tai perskaičiusi, aš netikėjau, nes tuo metu mūsų krašte matyti rūkančią moterį buvo retenybė, tačiau, kai atvažiavau į šį kraštą, pamaciau, kad tame straipsnyje būta daug tiesos, o kai išvydau moteriškę, rūkančią gatvėje, tai net žado netekau iš nuostabos! Šiandien, po dvidešimt metų, manęs jau nieks nebestebina: čia rūko visi, dideli ir maži, visur ir visada. Netrukau pastebėti, kad rūkanti moteris šiuo atžvilgiu yra aršesnė už rūkantį vyrą, nes anas kompanijoje turi saiką. Jis kompanijoje užsirūko, kai užsimano, ir gali būti ilgą laiką nerūkęs, o moteris kompanijoje cigaretės nepaleidžia! Ar ji jaučiasi elegantiškiau, taip darydama, ar laisviau, ar neturi rankų kur dėti, tegali ji pati atsakyti, bet faktas, kad rūkanti moteris kompanijoje yra rūkanti visą laiką. Tada geriau atsisėsti nerūkantiui prie rūkančio vyriškio, negu prie moters.

Beje, ano minimo straipsnio pabaigoje dar buvo rašoma, kad nerūkanti moteris yra žavesnė, gražesnė, kad jos akys šviesesnės ir dantys baltesni, kad ji taip pat bus ramesnė už rūkančiąją.

Išivės Atžala

KELIOS PASTABOS DĖL SKYRIAUS "TĖVYNĖJE"

Su nemažu dėmesiu seku dar neseniai į "Laiškus Lietuviams" įvestą skyrių "Tėvynėje". Šio skyriaus žinios visuomet būdavo aktualios, įdomios, informacinio pobūdžio. Tačiau kiek neįaukiai buvau nuteiktas š. m. 8 nr. išspausdintomis keliomis žinutėmis, kurios iššaukė šias mano pastabas.

Visų pirma nesuprantu, koku tikslu buvo prikergtas tas komentaras, kalbant apie šokėjus Norvaišas, kad jie gali iššokti į laisvąjį pasaulį. Argi buvo norėta atkreipti bolševikų dėmesį, kad jie neišleistų šokėjų į užsienį?

Šokėjus Norvaišas neblogai pažįstu, nes su jais teko nemaža bendrauti praėjusią vasarą Lietuvoje ir įsitikinti, kad jie yra labai taukus ir gryno lietuviško nusiteikimo žmonės, kokių išeivijoje nedaug man teko sutikti. Aš galvoju, kad jie, tokie būdami, joku būdu nesisųžtų "iššokti į laisvąjį pasaulį", nes jie jaučiasi, kad namie daro Lietuvai daugiau naudos, negu galėtų padaryti, gyvendami užsienyje. Tik jų nuopelnu Lietuvoje išaugo pramoginių šokių kolektyvai ir lietuviai šokėjai renka pergales bei pripažinimus taip pat ir tarptautinėje arenoje. Žinoma, nemažai Norvaišoms reikėjo kovoti, kol pramoginiai šokiai susilaukė pripažinimo. Net ir "Kultūros Barų" žurnalas šių šokių populiarinimo reikalu Česlovo Norvaišos parašytą straipsnį gerokai apkarpė.

Tad tikrai nemanau, kad Jūratė ir Česlovas Norvaišos susilaukė tokio grubaus komentaro.

Tame pačiame numeryje buvo paduotos kelios citatos, kuriomis buvo norima parodyti, kad Lietuvoje žmonės prastai rašo lietuviškai. Man neaišku, dėl ko tos minėtos citatos priskiriamos "visą gyvenimą kalbantiems lietuviškai, gyvenantiems Lietuvoje ir lankantiems lietuviškas mokyklas". Juk Lietuvoje yra nemaža žmonių, kurie ne visą gyvenimą gyvena Lietuvoje ir tik neseniai yra pradėję kalbėti lietuviškai, o lietuviškų mokyklų visai nėra lankę. Todėl kokie nors skelbimai įmonėse ar kolūkiuose ne būtinai turi būti parašyti šimtaprocentinių lietuvių, bet silpnai lietuviškai

kalbančių kitataučių. Su tokiais lietuvių kalbos darkytojais ten yra kovojama. "Šluota" arba ir kita spauda dažnai deda tokių kalbos darkytojų "deimančiukus" ir kartais pamini net jų pavardes, kad galėtų juos kaip galima labiau "paspausti". Visi, kurie yra buvę Lietuvoje, gali paliudyti, kad lyginti išeivijos ir Lietuvos jaunimo lietuvių kalbos mokėjimą yra tas pat, kas būtų lyginti dieną ir naktį.

Ir dar viena pastaba dėl žinutės apie dail.

B. Žilytę. Tos žinutės pirmame sakinyje rašoma: "Nors ir sunkiose sąlygose gyvendami..." Lietuvoje stebėjęs dailės gyvenimą iš arti ir lankęs įvairius muziejus, susidariau įspūdį, kad tokių gerų sąlygų, kokios yra dabar, Lietuvos dailininkai niekad nėra turėję. Ten iš savo kūrybos pragyvenančių dailininkų yra šimtai. Apie tai gana vaizdžiai yra pasisakę ir išeivijos dailininkai, V. Ignas ir V. Vizgirda, kurių meno parodos buvo surengtos Vilniuje.

Baigdamas norėčiau pastebėti, kad kai kuri Lietuvoje išeinanti spauda dažnai gana kruopščiai paruošia žinias apie išeivių kultūrinį gyvenimą. Ten dabar jau nematysi "pasūdimų", kurie būdavo populiarūs prieš kokius penkerius metus ir kurie čia, išeivijoje, yra labai plačiai barstomi, rašant apie gyvenimą tėvynėje. Net ir ilgesni rašiniai, pvz. apie dail. A. Valešką ir solistą S. Barą (abu "Kultūros Baruose"), apie Br. Jameikienę ("Jaunimo Gretose") ir daugelis kitų pasižymi rimtumu, dalykiškumu, be "politinių" ar kitokių priemaišų.

Manau, kad ir mūsų spauda neturėtų grožėtis tokiais dalykais, kurie ir Lietuvoje kelia pasipiktinimą. O reikėtų įvertinti tai, kas yra tikrai vertintina. Gera, kad "Laiškai Lietuviams" šioje srityje savo kultūringumu stovi mūsų spaudos viršūnėse.

Edvardas Šulaitis

Redakcijos pastaba

Manome, kad kai kurios čia pateiktos pastabos yra teisingos, bet į kai kuriuos faktus yra pažvelgta per daug vienašališkai.

Jau du kartus esame rašę apie šokėjus Norvaišas. Rašėme dėl to, kad norėjome iškelti jų nuopelnus ir pasiektus laimėjimus. Prie minėtos žinutės prikergtą pastabą apie galimybę "iššokti" yra tik humoras. Nemanome, kad tai galėtų šokėjams pakenkti. Antra vertus, nereikia užmiršti, kad jau į laisvąjį pasaulį yra "iššokusių" pirmaeilių rusų baleto šokėjų, kurie reikia manyti, Rusijoje gerai materialiai gy-

vėno, tačiau jiems ten truko laisvės, į kurią jie ir išsiveržė.

Kad Lietuvoje, nors okupantų visaip rusinamoje, lietuviškasis jaunimas daug geriau lietuviškai kalba ir rašo už išeivijos lietuvių jaunimą, tai niekas tuo neabejoja. Vis dėlto ir ten yra labai aiškiai pastebima svetima įtaka, prieš kurią kalbininkai visokiais būdais kovoja, gal net rizikuodami susilaukti J. Kazlausko likimo... Be abejo, didžiausi lietuvių kalbos darytojai yra svetimtaučiai ir tokie lietuviai, kurių gimtoji kalba buvo nelietuvių.

Kad, kalbant apie dail. B. Žilytę, buvo paminėtos sunkios gyvenimo sąlygos, tai manome, dėl to nereikia jaudintis, nes ten gyvenimo sąlygos kartais yra labai sunkios. Labai gerai žinome, kad ten yra daug skurdo ir vargo, bet taip pat žinome, kad kai kurie visai neblogai materialiai gyvena. Bet materialinė gerovė tai dar ne viskas. Svarbiausia, kaip jau minėjome, yra laisvė, kurios ten tikrai visiems trūksta. Jos, be abejo, trūksta ir Lietuvos prezidentui, ir ministeriams, nekalbant jau apie kitus.

Mes turime daug rašyti ir šaukti pasauliui apie okupanto mums padarytas ir tebedaromas skriaudas, bet privalome su meile ir supratimu kalbėti bei rašyti apie mūsų pavergtus brolius ir seses. Atrodo, kad tokia nuotaika dvelkia ir iš minėtos žinutės, kurioje taip rašoma: "Nors ir sunkiose sąlygose gyvendami, nors ir jų kūrybinė laisvė yra dažnai varžoma įvairiais įsipareigojimais krašto šeimininkui, lietuviai išlieka veržlūs ir kūrybingi".

GYVENIMO FAKTŲ MOZAIKA

- Slėpdama savo deimantinį 6000 dol. vertės žiedą, viena moteris buvo jį įvyniojusi į maišą su pirkiniais. Užsimiršusi, išmetė tą maišą į šiukšlių dėžę, kurią šiukšlių išvežėjai nugabeno į atmatų vietą. Kai moteris pasigedo to žiedo, sanitarinio distrikto tarnautojai padėjo jai raustis po tuos šimtus tonų šiukšlių. Ir buvo rastas jos išmestas maišelis su žiedu. Ryžtas gali pasiekti neįtikėtinų laimėjimų.

- St. Paul, Minn., aukštesniųjų mokyklų lankytojai turėjo atsakyti į klausimą, kas

mergaitę daro populiarią. Atsakymai buvo: ji paprastai pirma pagalvoja apie kitų gerovę; ji labiau rūpinasi kitų, negu savo reikalais; su ja lengva sutarti.

- Policijos apskaiciavimu, per vienerius metus Amerikoje bankų plėšimuose buvo pagrobta puspenkto milijono dolerių. Tačiau per tuos pačius metus įvairiose JAV įstaigose buvo išleista 500 milijonų dolerių, renkant šiukšles ir atmatas, ne vietoje numestas. Tvarkingumas ir įstatymų laikymasis visuomet sutaupytų daug lėšų kultūringiems dalykams.

- JAV steigėjai 1751 m., dar 25 m. prieš nepriklausomybės paskelbimą, užsakė Anglijoje laisvės varpą su įrašu iš Levitų knygos (XV, 10): "Skelbki laisvę visoje žemėje visiems gyventojams". Nepriklausomybės paskelbimo dokumente įrašė, kad visi žmonės yra sutverti lygūs, kad jie Tvėrėjo yra apdovanoti neatimamomis teisėmis. Religiniai idealai yra žmogaus laisvės pagrindas.

- Vienas Londono advokatas, norėdamas nuobodžiaujančiam jaunimui rasti kokią nors užsiėmimą, pradėjo organizuoti jaunuolių pagalbą invalidams ir seneliams. Atsirado 2000 jaunuolių, kurie, vadovaujami aštuonių jaunų patarėjų, gražiai aptarnauja senelius ir invalidus, atnešdami pirkinius, maistą ir atlikdami kitus darbus.

- Vienas Wales gyventojas pamilo savo kaimynę, bet ši juo nesidomėjo. Jis jai parašydavo meilės laišką ir prakišdavo pro jos buto duris, būdamas labai drovus kalbėtis. Taip jis darė kas savaitę per 42 metus. Iš viso parašė 2.184 meilės laiškus. Ir ją laimėjo: juodu susituokė, tik jau būdami 74 metų amžiaus.

Šio numerio 326, 342 ir 343 psl. iliustracijos yra dail. V. K. Jonyno kūrinių nuotraukos iš Šv. Onos koplyčios, kuri, V. K. Jonyno suprojektuota ir meniškais skulptūromis išpuošta, yra Amsterdamo, N. Y., Šv. Kazimiero lietuvių parapijos kapinėse. Šią koplyčią pastatė J. Y. Kiškis savo žmonos Onos atminimui. Šv. Kazimiero parapijos klebonas dabar yra kun. R. K. Balčys.

Kun. K. Telksnio 50 m. kunigystės jubiliejaus iškilnių dalyviai (iš kairės į dešinę): kun. Perminas (Kelmės klebonas), kun. Valavičius (Kelmės altarista), kun. Lukoševičius (Raseinių dekanas), prel. Steponas Telksnys, jubilatas kun. Kazimieras Telksnys (su vainiku); prie jubilato dar matyti Butkiškės, Juodaičių ir Girkalnio klebonai.

Praėjusią vasarą Lietuvoje atšventė savo aštuoniasdešimt metų amžiaus sukaktį kun. Kazimieras Telksnys. Jis gimė Aukštaitijoje, Pasvalyje. Mokėsi Biržų ir Mintaujos gimnazijose, paskui studijavo Petrapilyje ir Kaune. Kunigu iššventintas 1918 m. Kaune. Ilgą savo kunigystės kelią kun. Telksnys praleido įvairiose mažose parapijose, kur panašiai kaip Donelaitis ar Strazdelis užjautė vargšus, keldamas jų tikėjimą ir meilę Dievui bei artimui. Už savo energingus pamokslus ir jautrumą artimui visų jis yra mylimas ir gerbiamas. Jo pastangomis buvo atremontuotos Paupio, Kriukų, Šiupylų, Šaravų ir kitos bažnyčios, praplėstos ir sutvarkytos kapinės, įtaisyta bažnyčioms daug naujų liturginių reikmenų. Jo pastangomis buvo pastatytas išpūdingas paminkslas ilgamečiui Ariogalos klebonui kun. Nainiui. Savo lėšomis prieš daugelį metų įgijo Ariogalos bažnyčiai varpą, kuris dar ir dabar su kun. Telksnio bareljefišku antspaudu kviečia Ariogalos parapijiečius maldai. Tas pats varpas 1968 m. rugsėjo mėn. 1 dieną skelbė kun. Kazimiero Telksnio penkiasdešimt metų kunigystės jubiliejų, į kurį suvažiavo per keturiasdešimt kunigų, norėdami pagerbti tiek užsipelnusį Jubiliatą. Nežiūrint tokio amžiaus, kun. Telksnys yra pilnas jaunatviškos energijos ir jėgų. Jis eina altaristos pareigas Ariogalos parapijoje. Gerbiamajam Jubiliatui linkime dar daug gražiausių metų, geros sveikatos ir Dievo palaimos.

KUNIGO VACLOVO ŠARKOS
SIDABRINIS JUBILIEJUS

Praėjusią vasarą sidabrini kunigystės jubiliejų atšventė kun. Vaclovas Šarka. Gimęs 1922 m. Lietuvoje, Dūkšto parapijoje, baigė Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnaziją ir studijavo Kaune, Vilniuje ir Eichstaette.

1946 m. birželio 21 d. Vokietijoje Išventintas kunigu. Tuoju po šventimų pradėjo dirbti Vokietijos lietuvių sielovadoje. Dirbo įvairiose vietovėse, bet daugiausia lietuvių jį prisimena iš pereinamosios Grohno stovyklos, kur jis teikė visokeriopą pagalbą lietuviams, išvykstantiems į Ameriką ir kitus kraštus. Dabar jis yra Hamburgo ir Šlezvigo- Holšteino lietuvių kapelionas. Taip pat jis aktyviai reiškiasi Vokietijos LB veikloje, jau nuo seniai eina Lietuvių Skautų Sąjungos Vokietijos rajono dvasios vadovo pareigas ir yra uolus „Laiškų Lietuviams“ platintojas Siaurės Vokietijoje. Kun. V. Šarka sidabrini kunigystės jubiliejų paminėjo rugpiūčio 8 d. Liubecke, o rugpiūčio 22 d. Hamburge. Hamburge buvo suorganizuotas specialus minėjimui ruošti komitetas, kuriam vadovavo Jonas Valaitis. Iškilnėse dalyvavo labai daug žmonių, ne tik lietuvių, bet ir vokiečių, lenkų, latvių, ukrainiečių. Mišias drauge su jubilatu koncelebravo vysk. A. Deksnys, kunigai Bernatonis, Girčius, Liubinas, Šulcas, Zeliauskas, Zalalis ir vienas vokiečių pranciškonas. Pamokslus sakė vysk. A. Deksnys, vysk. J. von Rudloff ir klebonas A. Bleich. Salėje sukaktuvinėką sveikino lietuvių ir kitataučių atstovai. Keletą lengvo žanro lietuviškų bei vokiškų dainelių padainavo Alfredas Šaltys ir Asta Šaltytė. Solo dainavo Izabelė Schroeder. Iškilnėms vadovavo V. Banaitis. Jubiliejaus proga žadama išleisti atskirą leidinį apie kun. V. Šarkos veiklą. Gerbiamąjį Jubilatą nuoširdžiai sveikiname ir linkime dar ilgai dirbti Kristaus vynuogyne.

“LAIŠKU LIETUVIAMS” KONKURSAS

Skelbiame rašinio konkursą. Tema visiškai laisva. Vienintelė sąlyga – rašinys turi būti tinkamas spausdinti “Laiškuose Lietuviams”. Galima rašyti ir novelės forma. Rašinys turi būti ne ilgesnis kaip 3000 žodžių, pasirašytas slapyvardžiu ir, įdėjus autoriaus tikrąją pavardę bei adresą užklijuotame vokelyje, atsiųstas redakcijai iki 1972 m. vasario mėn. 16 dienos. Konkursą vertinimo komisija bus sudaryta iš redakcijos narių. Už geriausius rašinius skiriamos trys premijos:

I – 100 dol. Mecenatas – Vincas Kuliešius. II – 75 dol. Mecenatės – dr. Milda Budrienė ir Flora Kurgonienė. III – 50 dol. Mecenatė – Stefanija Rudokienė.

Premijos bus įteiktos “Laiškų Lietuviams” metiniame parengime 1972 m. kovo mėn. 26 d. Jaunimo Centre. Konkursui atsiųsti straipsniai tampa redakcijos nuosavybe ir gali būti spausdinami “Laiškuose Lietuviams”.

ATSIUSTA PAMINĖTI

Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos 1529 metų STATUTAS.

Vertė Jonė Deveikė. Vertimą spaudai parengė, įžangą ir žodyną parašė bei bibliografiją sudarė Aleksandras Plateris. Išleido Algimanto Mackaus Knygų Fondas 1971 m. Čikagoje. Spaudos darbus atliko: Morkūno spaustuvė, Litho Art Studio, Progress Printing Co. 262 psl., kieti viršeliai, didelis formatas. Kaina nepažymėta.

Birutė Kemežaitė. SUDIEV! AŠ IŠEINU... Romanas. Išleido “Laisvosios Lietuvos” Knygų leidykla 1971 m. Čikagoje. Viršelis A. Rūkštelės. Spausdino Morkūno spaustuvė, 6051 S. Ashland Avė., Chicago, Ill. 296 psl., kaina 4.50 dol.

Konstantin Gulbinas. DAS PAEDAGOGISCHE LEBENSWERK DER LITAUISCHEN DICHTERIN MARIJA PEČKAUSKAITĖ. Verlag Ferdinand Schoeningh, Muenchen - Paderborn - Wien. 1971. 174 psl., kaina nepažymėta.

LAISVĖS ŠAUKSMAS. Čikagos Aukštesniosios Lituanistinės Mokyklos moksleivių metraštis 1970-1971 m. Redagavo: Arvydas Ignatonis ir Vilija Kerelytė. Redakcinė Komisija: Jūratė Astrauskaitė, Ofelija Barškėytė, Vytautas Jasinevičius, Vytautas Mockaitis, Aloyzas Pakalniškis, Loreta Stončiūtė. Metraščio globėjas – Juozas Masilionis. Viršelyje – A. Šeštoko nuotrauka, vaizduojanti ČALM mokinius Simo Kudirkos demonstracijose. Piešiniai – Rasos Degutytės ir Pauliaus Jasinevičiaus. 136 psl., kaina 2.50 dol.

Kostas Ostrauskas. KVARTETAS. Dramos. Išleido Algimanto Mackaus Knygų Leidimo Fondas 1971 m. Čikagoje. 170 psl., kieti viršeliai.

Marija Jurgita Saulaitytė. VIENA SAULĖ DANGUJE. Eilėraščiai. Iliustracijos Zitos Sodeikienės. Išleido Akademinės Skautijos leidykla Gaiva 1971 m. Čikagoje. 96 psl., kieti viršeliai, kaina nepažymėta.

ČIKAGOS PEDAGOGINIO LITUANISTIKOS INSTITUTO LEIDINIAI, išleisti mokomajam reikalui: Maironis. MIŠKAS IR LIETUVIS.

Vincentas Liulevičius. IŠEIVIJA LIETUVOS ATKŪRIMO DARBE. Vincentas Liulevičius. LIETUVOS EMIGRACIJOS PRIEŽASTYS. Vincentas Liulevičius. AMERIKOS LIETUVIŲ KULTŪRINIAI LAIMĖJIMAI.